

Nr. 44

ACGI

29. NOVEMBRIL 1924.

A-Siieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS
HIND 40 MARKA

TALLINNA EESTI KIRJAST.-ÜHISUSE

kirjastusel ilmunud

RAAMATUTE NIMEKIRI

- Käsikivi.** Novellid. Adson, A. Hind 85 m.
- Taavet Soovere elu ja surm.** Romaan. Mait Metsanurk. Hind 120 mk.
- Saatused tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mk.
- Poiss ja ihlikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mk.
- Teekond Hispaania.** Reisikirjeldus. Friedebert Tuglas. Hind 200 mk.
- Pärisosa.** Luuletustekogu. Marie Under. Hind 85 mk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsjuhtumised. A. Jürgenstein. H. 50 m.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljetonistlik romaan. O. Luts. Hind 100 mk.
- Tilbuse Jaak Tilbuse kirjavahetus.** I ja II jagu. Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. I jagu — hind 60 mk., II j. hind 150 mk.
- Tilbuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. H. 35 m.
- Eesti iseseisvuse teel.** I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. Ülevaade 1917. ja 1918. a. sündmustest. A. Tammann. Hind 160 mk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. H. 100 m.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. Aks. Kallas. Hind 200 m.
- Tuhhil.** Veste. O. Luts. Hind 160 mk.
- Väkelinn.** Richard Roht. Hind 80 mk.
- Ahvide kasvandik.** Juhtumuste romaan. Ed. R. Burroughs. Inglise keelest L. L. Hind 200 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. Hind 160 mk.
- Loitev Koit.** Romaan Ameerika dollarimaalt. Jack London. Inglise keelest H. M. Hind 200 mk.
- Malilaste laev.** Romaan. Clark Russell. Inglise keelest. Hind 150 mk.
- Julge Mäng.** Kriminaalromaan. R. Augustin Freeman. Hind 80 mk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 m.
- Psühholoogia päälõoned.** I osa. Dr. H. Höfding. Tõlkinud K. Freiberg. Hind 130 mk.
- Valltud Eesti rahvalaulud.** Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. A. Saareste. Hind 130 mk.
- Kodumaal rännates II.** Piirisaare-Endla-Neeruti-Haapsalu. G. Vilberg. Hind 100 m.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mk.

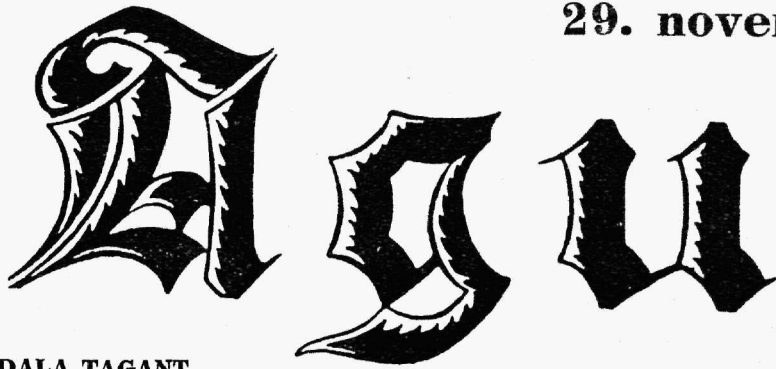

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS.

A. JANSEN.

LUIGEJAHT.

**KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI**

**TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS**

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2
TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

RAHVA VAIMUTOIDU RIKKUJAD.

Kõigil neil, kes rahvale aineliselt või vaimliselt tühist, kerget ehk kahjulikku pakuvad, on alati vabandus käepärast: rahvas nõuab seda, rahvas tahab seda, rahvas tarvitab seda, milks ei peaks meie seda pakkkuma! Rahvas on täiealine, ta on ise vastutav selle eest, mis ta tarvitab!

Harilik vabandus, millega oma tegevust õigustada püüavad sopakirjanduse sepiitsejad, tühiste kõmufilmide vabrikandid ja isegi kokaiiniga kaubitsejad.

See vabandus on vaevalt pooleldi õige: igaüks, kes midagi kahjulikku tarvitab, on kiil selle eest ise vastutav ja kannatab ise tagajärgede all. Aga vastutav on ka igaüks, kes teistele midagi kahjulikku või üleaurustki valmistab ja pakub, vastutav kui mitte seaduse ees, siis vähemalt kõlbiselt.

Pool inimkonna tööjõust läheb praegusel ajal üleauruste või koguni kahjulikkude ainete valmistamiseks. Tuletame meele hiigla hulka vabrikuid, mis lausa kahjulikke jookke valmistavad või üleauruseid ja veest igatahes kahjulikumaid; tuletagem meele hiigla hulka luksusasjade vabrikuid, siis sõjatarbeainete tehaseid, siis tühiste filmide vabrikuid, pahnakirjanduse produtseerijaid j. t.

Üks osa inimkonnast on majanduslise kasu eesmärgiga alati valvel ja mõtleb ööd kui päevad, kuidas oma ligemise nõrkusi ära kasutada.

Seekord vaatleme ainult neid, kes ajakirjanduses inimliste nõrkuste peal mängivad ja sellest enestele kasu katsuvad lüüa.

Teatavasti peetakse Ameerika ajakirjandust kõige kõmulisemaks maailmas. Ameerikas, kus kõike selle järele hinnatakse, kui palju ta sisse

toob, on ammu ajakirjanduse ideeline mõte unustatud ja aialeht eestkätt ja sagedasti ainult ärilise ettevõtte hinnanud. „Kollane“ ja „revolvriajakirjandus“ on Ameerikast alguse saanud. Ei ole aga mitte sinna jäänud, vaid nagu kartulgi Euroopasse toodud ja siin kiiresti laiale lagunenud. Otsaga on ameerikalik kõmu-ajakirjandus Eestissegi jõudnud. Siin on ta muidugi omapärase, oludekohase kuju võtnud.

Juba aastate eest hakkas meil mõni leht teadlikult kõmu tehes lugejaid püüdma. Väikesedki kuriteod: vargused, kakelused, üllöömised j. t. s. jutustati pikalt ja laialt ära. Suurematele kuritegudele: röövimistele, tapmistele jne. aga tõmmati tollikõrgused peal kirjad, mitmed abipealkirjad, kõneldi sündmusest politsei suu läbi, pealtvaatajate jutustuse järele, tehti oletusi, lisati igasugu kuuldusi juure ja lasti kunstnikul asiast pilte fantaseerida. Sündmus pidi lugejale mõnu tegema, nagu ilus muusika või tore lõunasöök. Lugeja pidi himuga ootama, millal ometi jälle üks suurem kuritegu sünniks!

Aga sellesarnasest kõmusest üksi ei saa lehte täis. Meie riik on väike, pealinn niisamuti väike, siin ei ole tapmist ega röövimist iga päev. Sellepärast hakati päevasündmustele lisaks imelikke ja kõmulisi lugusid kogu maailma kroonikast koguma, mindi ajaloo kurioosumite aitadesse ja kraamiti sealt igasugu pahna välja, mis aga kuidagi vähearenenud lugejat, kõõgitudrukut, voorimeest j. m. s. huvitada võis. Korrutati vananaiste jutte neegriipoistest, mis kellegil eestlasel sündinud, või sabaga ja sarvedega lastest! Nii seltsis kõmu kõrvale huvitav, pikantne, põnev kriibu-krabu, mis oma

kirevuse ja mitmekesisuse poolest pühapäevast Tallinna täiturgu meele tuletab.

Kuidas sarnase kõmulik-erutava või kirevalt-huvitava ajalehe sisu lugeja peale mõjub, ei ole raske arvata. Inimese vaim kujuneb selle järele, millega teda täidetakse. On ta alati tapmise-, röövimise-, verevalamise-, varguse- ja lukumurdmise-piltidega täidetud, siis on ta röövlikoobas, millest midagi head ei või tulla. Ei ole ükski kasvatusteadlane soovitanud laste peaaegu kuritegevuse piltidega täita. Miks peaks täiskasvanulegi see vaimutoit kasulik olema! See vaimutoit, mis meie iga päev sisse võtame, kujundab meie vaimu, kujundab meie mõtte- ja tundeilma ja selle kaudu meie tulevast tegevust, meie saatust. Meie oleme küllalt kuulnud noortest, kes halvale teele sattunud ja pärast kohtu ees tunnistanud, et kriminaalsete kinopiltide läbi tõuke saanud kuritegusid korda saata. Varsti võivad nad tunnustada, et ajalehe lugemine neid sinna juhtinud.

Mitte palju kasulikud vaimutoit ei ole sensatsiooniline kribu-krabu, millega mõned ajalehed peaaegu otsast otsani täis ja millega väheteadiat lugejat püütakse, nagu omal ajal eurooplased metslasi klaaspärlitega meelitasid. Tühised, kummalised, uskumatud kõmulookeused, mis maailma ajaloo prügikastikestest välja õngitsetud, muudavad lugeja aju aegapidi täituru või prügikasti sarnaseks, kus küll palju huvitavat, aga halvasti lõhnavat prahti on. Kes niisugust kerget kraami lugema harjunud, see ei püsi enam kunagi tõsisemast raamatust, ajakirjast või ajalehest pikemat, tõsisemat tükki lugeda; ta otsib igalt poolt ainult kerget kõmu, sensatsiooni.

On veel kolmas tõmbematerjal, nimelt erootika, suguelu ja armatsemise küsimuste käsitlemine kergel, uulitsale maitseval toonil. Selle abil lugejate meelitamise on üks Tallinna lehekene oma ülesandeks teinud.

Et meil üks osa ajakirjandusest sel kombel

lugejaid meelitama hakanud, siis teeb see tõsisemale ajakirjandusele olemasolu raskeks, sunnib tedagi, et lugejaid kinni hoida, kompromisse tegema, kergemat ja põnevamat kraami otsima ja avaldama.

Ameerikas, kus „kollane ajakirjandus“ tekkinud ja õitsele lõõnud, on tema vastu ka võitlus alanud. Kalifornia ja Lõuna-Illinoisi osariikides on selle vastu protesti tõstetud, et ajalehed kuritegusid liig pikalt ja põhjalikult käsitlevad ja selle läbi mitte kuritegevuse vastu ei võitle, vaid kuritegelisi kalduvusi arendavad. Ühtlasi kutsutakse seltskonda üles sõnumiagentuuridele sündmustest teatama, kus midagi positiivset korda saadetud, et ajalehed sellest võiksid kirjutada, et lugejad sellest tervendavat vaimutoitu võiksid leida.

Oleks aeg ka meil igal pool, urbi et orbi, häält tõsta selle osa ajakirjanduse vastu, kes rahva hingeelu rikub, kes päev-päevalt või iga nädal vaimutoitu pakub, mis lugeja hingeelu teatud sihis kujundab, tehes teda kuritegeliseks, ebakõlbliseks või vähemalt ääretult tühiseks ja kõmuarmastajaks.

Häält peaks tõstma aegsasti kogu ajakirjandus, kes veel põhimõttelikultki kõmu vastu on, vastasel korral peab ta viimaks ise ka kõiki kõmuabinõusid tarvitama, et ennast vee peal hoida.¹⁾ Häält peaks tõstma ka kõik kultuurilised organisatsioonid rahva hingeelu tervise nimel, mida järjekindla kihvtise või alaväärtusliku toiduga ära tahetakse rikkuda.

Kui meie tähtsamal ihutoidul — leival — mingi viga leitakse olevat, kui jahu hästi pole sõelutud, kui haganaid sees või tainas halvasti sõtkutud, vaadake, missugust kära siis ajalehed tõstavad. Kas ei peaks palju suuremat kära tõstetama, kui meie igapäevast vaimutoitu — ja ajaleht on suure hulga tähtsam vaimutoit! — järjekindlalt alaväärtulisemaks tehakse või koguni kahjulikkude ollustega rikutakse.

KIHLVEDU.

A. TSHEHOVI järele —d—.

Oli must sügisöö. Vana pankiir jalutas oma töötoas nurgast nurka, ja mäletas üht õhtut, mis ta oli korraldanud viieteistkümne aasta eest. Sellel õhtul oli palju tarku inimesi, ja aeti huvitavaid jutte.

Kõneldi, muu seas, surmanuhtlusest. Võõrad, kelle hulgas leidis õpetlasi ja shurnaliste, olid enamuses surmanuhtluse vastu eitaval sei-

sukohal. Nad leidsid selle karistusviisi ebasüüdsa, vananenud ja kristlikus riigis tarvitamiseks kõlbmatu olevat. Mõned arvasid, et surmanuhtlus tuleks igalpool eluaegseks vangistuseks muuta.

¹⁾ „Postimees“ tegi selles asjas hiljuti alguse. V. nim. ajalehe nr. 297, 2. novembrist s. a.: „Ebaõhhta ajakirjanduse vastu“.

— Olen teisel arvamusel, vaidles pidupere-
mees — pankiir. Ma pole küll proovinud
surmanuhtlust ei ka eluaegset vangistust, kuid
otsustades à priori on surmanuhtlus, minu ar-
vates, kõlblisem ja inimlikum kui vangistus.

Surmamine tapab inimese kohe, eluaegne
vangistus pikkamööda. Kes timukatest on

— Surmanuhtlus ja eluaegne vangistus on
ühesarnaselt ebakõlblikud mõlemad, aga kui
minule valida antakse eluaegse vangistuse ja
tapalava vahel, siis valiks ma kindlasti esi-
mese. Kuidagi elada on siiski parem, kui
mitte kuidagi.

Tõusis elav sõnavahetus. Pankiir, kes sel

Mälestusmärk langenuile La Rochellis (Prantsusmaal)

Charles Buneli ja Jean Beraud' skulptuuri järelle.

inimlikum? See, kes tapab teid mõne minuti
jooksul, või see, kes paljude aastate jooksul
elu välja pigistab?

— Ebakõlbline on üks kui teine, tähendas
keegi külalistest: — sest mõlemil on üks ja
sama eesmärk — võtta elu. Riik ei ole jumal.
Tal pole õigust võtta seda, mille tagasiandmine
tema võimuses ei seisa.

Võõraste hulgas oli keegi jurist, kahe-
kümneviieaastane noormees. Kui tema arva-
mist küsiti, vastas ta:

ajal oli noorem ja närvilikum, läks ägedaks, ta
lõi rusikaga vastu lauda ja karjus noore juristi
poole:

— Pole õige! Vean kihla kahe miljoni
peale, et teie kongis viit aastatki vastu ei pea.

— Kui see tõsiselt mõeldud on, vastas ju-
rist, — siis vean kihla, et pean vastu mitte
viis, vaid viisteist aastat.

— Viisteist? Läheb! karjus pankiir: —
härрад, panen mängu kaks miljoni.

— Olen nõus! Teie panete mängu miljonid, mina aga oma vabaduse, ütles jurist.

Ja see metsik, mõttetu kihlvedu teostati! Pankiir, kes sel ajal oma miljonite arvu ei teadnud, hellitatud ja kergemeelne, oli kihlveost vaimustuses.

Õhtusöögil ütles ta naljatades juristile:

— Olge mõistlik, noormees, kuni veel hilja pole. Minule on kaks miljonit tühi asi, aga teie panete kaalule kolm-neli paremat aastat oma elust. Ma ütlen kolm-neli, sest kauem ei pea teie vastu. Ärge unustage, meeletu, et vabatahtlik vangistus on mitu korda raskem, kui sunduslik. Teadmine, et teie igal minutil võite vabadesse minna, kihvitab kogu teie olemasolu. Mul on teist kahju!

Ja nüüd, jalutades nurgast nurka, mäletas pankiir kõike seda ja küsis eneselt:

„Milleks oli see kihlvedu? Mis kasu oli sellest, et jurist kaotas viisteist aastat oma elust, aga mina viskan maha kaks miljonit?“

Võib see kellelegi tõendada, et surmanuhtlus halvemvõi parem eluaegsest vangistusest?

Ei, veel kord ei! Rumalus ja mõttetus! Minu poolt oli see täissöönud inimese taju, juristi poolt — lihtne ahnus raha järele...“

Edasi mäletas pankiir, mis oli sündinud peale kirieldatud õhtu.

Oli otsustatud, et jurist vedab oma vangistusaja pankiiri aias asuvas hoones; järelvalve pidi olema äärmiselt vali.

Lepiti kokku, et viieteistkümne aasta jooksul ei ole juristil õigust üle maja läve astuda, elavaid inimesi näha, inimeste häält kuulda, kirju ega aialehti saada.

Talle on lubatud muusikariista pidada, raamatuid lugeda, kirju kirjutada, viina juua ja tubakat suitsetada. Välise ilmaga võis ta läbikäimise astuda ainult vaikides, selleks määratud väikese akna kaudu. Kõik, mis tarvis, raamatud, noodid, viin, võis ta saada kirjaliku nõudmise peale ükskõik mis arvul, kuid ainult akna kaudu. Leping nägi ette kõik peenused, tehes vangistuse valjult üksiklaseks, ja kohustas juristi vangis olema täpselt viisteist aastat, alates kell 12 14. novembril 1870 ja lõpetades kell 12 14. novembril 1885. Vähemgi katse juristi poolt tingimisi rikkuda, vabastaks pankiiri 2 miljoni maksmisest.

Esimesel vangistuse aastal kannatas jurist, otsustades ta lühikeste kirjade järele, üksinduse all, ja tundis suurt igavust.

Ta majast kuuldusid ööl ja päeval klaveri helid. Ta loobus viinast ja tubakast. Viin, kirjutas ta, äratas himusid, aga himus on

vangi kurjemad vaenlased. Ja tubakas rikub toa õhku.

Esimesel aastal saadeti juristile peamiselt kerge sisuga raamatuid: keerulise intriigiga armastusromaanid, kriminaal- ja fantastilise sisuga jutud, komöödiad jne.

Teisel aastal vaigis muusika, ning jurist nõudis oma kirjades ainult klassikuid.

Viieandal aastal kuuldus uuesti muusika, ja vang palus viina.

Need, kes teda läbi akna olid vaadelnud, kõnelesid, et ta kogu aasta ainult sõi, jõi ja lamas voodis, haigutas tihti ning ajas endaga vihaseks juttu. Raamatuid ta ei lugenud. Mõnikord öösel hakkas ta kirjutama, kirjutas kaua, ja hommiku eel rebis tükkideks kõik, mis oli kirjutatud.

Mõnikord kuuldi teda nutvat.

Kuuenda aasta teisel poolel oli vang hoolega ametis keelte, filosoofia ja ajalooaga. Neid teadusi uuris ta ahnelt, pankiir jõudis vaevalt kõiki raamatuid muretseda. Nelja aasta jooksul osteti juristi nõudel vähemalt kuussada köidet.

Sel ajajärgul sai pankiir oma vangilt järgmise kirja:

„Mu armas kongi peremees! Kirjutan Teile need read kuuel keelel. Näidake neid teadajatele inimestele. Las loevad läbi. Kui nad ühtki viga ei leia, siis palun Teid, käskige aias püssi lasta. Püssipauk ütleb mulle, et mu jõupingutused pole asjatud olnud.

Kõigi aastasadade ja maade suurvaimud kõnelevad mitmesugustel keeltele, aga kõigis neis põleb üks ja sama leek. Oo, kui Te teaksite, millist ebamaisest õnne mu hing nüüd tunneb, et võin nendest aru saada!“

Vangi soov leidis täitmist. Pankiir käskis aias kaks pauku lasta.

Peale kümnendat aastat istus jurist liikumatult laua taga ja luges ainult piiblit. Pankiirile näis imelik, et inimene, kes nelja aasta jooksul oli kuuestsajast targast köitest üle saanud, nüüd lähemalt aasta tarvitab arusaadava ja mitte paksu raamatu lugemiseks.

Vahelduseks piiblile oli uskude ajalugu ja usuteadus.

Viimase kahe aasta jooksul luges vang palju, ilma mingi valikuta. Kord õppis ta loodusteadust, kord nõudis Byroni ja Shakespeare'i. Tuli temalt ka sarnaseid kirju, kus ühel ja samal ajal palus saata keemiat ja arstiteaduslist õpperaamatut, romaani ja mingit filosoofilist või usuteaduslist traktaati.

Ta lugemist võis võrrelda ujumisega merel hukkunud laeva tükkide vahel, et end päästa, haaras ta kord ühe, kord teise tüki järele.

II.

Vanamees pankiir mäletas kõike seda ja mõtles:

„Homme kell 12 saab ta vabaduse. Tingimiste järele pean talle maksma kaks miljonit. Kui maksan, on kõik kadunud: olen lõpulikult pankrott!...“

Viisteist aastat tagasi ei teadnud ta oma miljonite arvu, aga nüüd kartis ta eneselt küsida, mida tal rohkem on — raha või võlgu?

Hasartmäng börsel, riskeeritud spekulatsioonid ja ägedus, millest ta vanas easki loobuda ei suutnud, viisid pikkamööda ta asjad langusele, ning kartmata, enese peale lootev ja uhke miljonäär muutus keskpäraseks pankiiriks, kes igakordsel paberite tõusul või langusel värises.

— Neetud kihlvedu! pomises vanamees. Miks see inimene ei surnud? Ta on ainult neljakümne aastane. Ta võtab minult viimase, heidab abiellu, maitseb elu, mängib börsel, aga mina vaatlen teda kadedusega kui kerjus, ja kuulen temalt igapäev üht ja sama lauset: „Võlgnen Teile tänu oma elu õne eest, lubage Teid aidata!“

Ei, see on liig! Ainus pääsetee pankrotist ja häbist on — selle inimese surm!

Kell lõi kolm. Pankiir kuulatas: kogu maja magas, oli ainult kuulda kui külmanud lehed akna taga sahisesid.

Tasa ja hääletult võttis ta teraskapist ukse võtme, mida viieteistkümne aasta iooksul polnud tarvitatud, pani palitu selga ja astus välja.

Laps kassiga.

Catheleen Manni joonistuse järele.

Rinnakuju.

Filippo Cifarello skulptuuri järele.

Aias oli pime ja külm. Sadas vihma. Terav, niiske tuul möllas huludes, ja ei annud rahu puudele. Pankiir pingutas nägemist, kuid ei näinud ei maad, valgeid sambaid, aiamaia ega puid.

Tulles maja juure, hüüdis ta paar korda öövahti. Vastust ei tulnud.

Nähtavalt oli öövaht paha ilma eest peitu läinud, ja magas nüüd kusagil köögis või triiphoones.

„Kui mul jõudu jätkub oma kavatsust täide viia, — mõtles vanamees, — siis langeb kahtlus kõige pealt öövahi peale.“

Ta otsis pimeduses trepiastmeid ja ust ning astus eeskotta, komberdas siis käsikaudu väikesesse koridori ja süütas tiku. Siin põlnud hingegi.

Seisis kellegi tühi voodi ja mustendas nurgas malmist ahi. Pitsatid uksele, mis vangi tuppa viis, olid terved.

Tiku kustudes vaatas vanamees väikesesse aknasse, ise värisedes ärevusest.

Vangi toakeses põles tuhm küünal. Ta ise istus laua juures. Oli näha ainult ta selg, juuksed ja kaks kätt.

Laual, kahel toolil ja põrandal lebasid lahtised raamatud.

Möödus viis minutit, kuid vang ei liigutanud kordagi. Viieteistaastane vangipõlv oli teda õpetanud liikumatult istuma.

Pankiir koputas sõrmega aknale, kuid vang ei vastanud ühegi liigutusega.

Siis murdis pankiir ettevaatlikult pitsatid ükselt maha ja pistis võtme lukuauku. Roosetanud lukk andis kriiskavat häält ja üks nargises.

Pankiir ootas, et silmapilk kuulduv imes-tushüüe ja sammud, kuid möödus kolm minu-tit, ja ukse taga oli endiselt vaikne. Ta otsus-tas tuppa astuda.

Laua juures istus inimene, kellel harilikku-de inimestega sarnadust ei olnud. See oli na-haga kaetud luukere, pikkade naiselokkide ja sasis nabemega. Näovärv oli kollane, mulla-karvalise varjundiga, paled sisselangenud, aga käsi, millega ta oma juukserikast pead toetas, oli nii peenike ja kõhn, et jube oli vaadata. Ta juustes oli juba hallust näha, ja vaadates ta va-namehelikult kortsunud nägu, poleks keegi us-kunud, et ta ainult 40 aastat vana on.

Ta magas... Laual, allavajunud pea ees lebas paberileht, täidetud peene käekirjaga.

„Kahjuatsusväärt inimene! — mõtles pan-kiir. — Mägab ja näeb vist miljoneid unes!”

Kuid tarvitseb seda poolsurnut ainult voo-disse visata, padjaga kergelt lämmatada. Ja kõige hoolikam ekspertiis ei leiaks vägivaldse surma tundemärke. Kuid vaatame esiteks, mis ta siin on kirjutanud...“

Pankiir võttis laualt lehe ja luges:

„Homme kell 12 saan ma vabaduse ja õi-guse inimestega läbi käia.

Aga enne, kui seda tuba maha jätta ja päi-kest näha, loen tarvilikuks Teile mõne sõna ütelda.

Puhta südametunnistuse nõudel ja Jumala ees, kes mind näeb, teatan Teile, et vihkan va-badust, elu, tervist ning kõike seda, mis Teie raamatutes maailma headusteks loetakse.

Viisteistkümmend aastat õppisin tähelepa-nelikult maailma elu tundma. Tõsi, ma ei näi-nud maad ega inimesi, kuid Teie raamatutes ma jõin lõhnavat viina, laulsin laule, jälgisin metsades põtru ja hirvi, armastasin naisi...

Teie geniaalsete luuletajate nõidusega loo-dud õhulised iludused külastasid mind öödel pilvena ja sosistasid imeilusaid muinasjutte, millest joobus mu pea...

Ma ronisin Teie raamatutes mägede tippu-dele ja nägin sealt, kuis hommikuti päike tõu-sis ja kuis ta õhtuti taeva, ookeani ja mäetipud kullaga üle valas; ma nägin sealt, kuidas mu peakohal välgud pilvi lõhkudes sähvisid; ma nägin rohelist metsi, välju, jõgesid, järvi, linnu, kuulsin sireenide laulu ja karjaste vilesid, tund-

sin ilusate kuradite tiivapuuteid, kes tulid mi-nuga jumalast iuttu vestma...

Teie raamatutes ma heitsin end põhjatuusse kuristikesse, tegin imesid, tapsin, põletasin linnu, kuulutasin uusi uske, vallutasin terveid riike...

Teie raamatud andsid mulle tarkuse. Kõik, mis inimese väsimatu aju aastasadade jooksul loonud, on minu pealuus väikesesse tükki kok-ku surutud.

Tean, et olen targem teist kõigest.

Kuid ma vihkan teie raamatuid, vihkan kõiki ilma mõnususi ja tarkust.

Kõik on tühine, kaduv, viirastuslik ja pet-lik kui miraash. Olgu te uhked, targad ja ilu-sad, kuid surm pühib teid maapinnalt samä kui pörandaaluseid hiiri, aga teie järeltulijad, aja-lugu, teie geenuste surematus külmab või põ-leb tühjaks ühes maakeraga.

Te olete hullustunud, ja ei lähe õiget teed. Te võtate valet õigusena ja inetust iludusena. Te imestaksite, kui mingisuguste asjaolude taga-järel õuna- ja apelsiinipuudel viljade asemel korruga konnad ja sisalikud kasvaksid ja kui roosid hakkaksid lõhnama higistunud hobusena; nii imestan ka mina teie üle, kes te taeva olete vahetanud maa vastu. Ma ei taha teist aru saada.

Et tegelikult tõendada oma põlgust kõige vastu, millest te elate, ütlen lahti kahest mil-jonist, millest kunagi unistasin kui paradüisist ja mida nüüd vihkan.

Et õigust selle saamiseks kaotada, lahkun siit viis tundi enne määratud tähtaega, ja ri-kun sellega lepingut...“

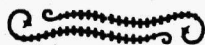
Seda läbi lugedes, pani pankiir lehe lauale, suudles imeliku inimese pääd, hakkas nutma ja läks välja.

Mitte kunagi varemalt, isegi peale raskeid kaotusi börsel, ei tundud ta enese vastu sar-nast põlgust, kui nüüd. Koju tulles heitis ta voodi, kuid ärritus ja pisarad ei lasknud kaua uinuda...

Teisel hommikul jooksid pankiiri juure hir-munud valvurid ja teatasid, nad olevat näinud, kui vang akna kaudu aida roninud, värava poo-le läinud, ja siis kuhugile kadunud.

Kohe läks pankiir ühes teenritega kohale, kus selgus, et vang oli tõepoolest põgenenud.

Et üleauseid kuulujutte ei tekiks, võttis ta laualt rahast äraütlemise lehe ja lukustas selle tulekindlasse kappi.

KEELEST JA MEELEST.

Kui hiljuti Inglise vanameelne ja venesõbraline ajakirjanik Garaham „Times'is“ konstateeris tugevat Vene mõju Eestis, siis leidis see meil üldist pahakspanu.

Kuid natuke ringi vaadates pead tahtmata tunnistama, et meil nii mõndagi ette tuleb, mis mitte ainult vaenulisele, vaid ka sõbralisele väljamaalasele meist vale pildi võib anda.

Eriti ka just keele alal.

Võtame, näiteks, kino. See on asutus, kuhu iga väljamaalane mööda minnes tunniks või paariks on harjunud sisse astuma. Sattudes võõrsile, astutakse, mõistagi, huvitusega ka võõramaa kinodesse.

Mis torkab aga meie kinodes igale väljamaalasele kohe silma? See, et meil ei ole nähtavasti isegi õiget riigi keelt, kuna kinolindil demonstreeritakse pealkirjad kolmes, mõnikord isegi viies keeles (Eesti, Saksa, Vene, Läti ja Leedu). Sarnane asjaolu kui reaalelu nähtus annab väljamaalasele meie keeoludest täiesti vale pildi. Ju peab siis Saksa ja Vene keele rääkijate protsent meil nii suur olema, et neid isegi kuluka kinolindi tegemise juures erikuludega trükkima peab. Ning isegi lätlasi ja leedulasi peab meil suur protsent olema. Viies keeles lugeda kinopealkirju! Viies keeles lugeda „jah“, „ei“, „armastan“, „tapan“ jne. teisi kinokohaseid sõnu! Ning kui tuleb pikem tekst, siis ole lahke — loe pool tundi! Esiteks Eesti, siis Vene, siis Saksa jne. keeles. Arusaadav, et isarnase asjaolu juures igal väljamaalasel juuksed püsti tõusevad ja ta kohe järelduse peab tegema, et küll on see aga üks rahvusvaheline riik, ja Eesti rahval enesel pole nähtavasti kuigi suurt enamust, kui ta, et isegi kinos käia, peab lugema viit keelt. Arusaadav ka, et sellest järeldatakse — Vene või Saksa keel on ühendusüliliks selles keeletes Paabelis, kus inimesed, et üksteisest aru saada, nelja keele asemel parem õpivad ära ühe.

Võib sarnaste muljete pärast väljamaalaste peale pahandada? Ei. Iga väljamaalane, isegi ajakirjanik, ei pruugi teaduslikest raamatuist Eestimaa rahvateadust uurima minna, kui reaalelu kõneleb nii selget keelt. Sest Berliinis on praegu venelaste protsent suurem, kui meie juures, aga ükski kino ega teine asutus ei mõtle Vene keelt tarvitusele võtta. Pariisis on igasuguste väljamaalaste protsent suurem, kui meil, aga näete Teie seal sarnast keelelist Paabelit? Ning lõpuks, eks omal ajal eestlasi olnud Peterburis ka suurem protsent,

kui meil praegu venelasi, kuid kas seal keegi mõtles ka „tshuhnasiid“ kinolindiga austada?

Ei maksa sellepärast väljamaalastele etteheiteid teha, isegi kui nad sihilikult pahatahtlikud on. Ärgu antagu selleks põhjust! Iga väljamaalane teab, et tema riigi avalikkudes kohtades tarvitatakse ainult oma keelt; kui meie juures seda ei sünni, siis peab selleks kaaluvaid põhjusi olema, mida aga tõepoolest ei ole.

Meil põetakse veel kui vana veneaegset haigust seda „kolme kohaliku keele“ süsteemi. Mitte ainult kinodes, vaid ka igasugustes asutustes, avalikkudes kohtades, riigi- ja omavalitsuses. Misjaoks? „Kolm kohalikku keelt“ oli siis arusaadav keelesüsteem, kui valitsev keel koha peal oli vähemuses. Nüüd aga muutunud oludes on kolmekeelsed sildid meil lihtsalt valesti propageeritud riiklus. Sest kui venelaste ja sakslaste protsent on meil üldse väike, siis on riigikeele mitte-oskajate protsent veel väiksem. Misjaoks siis kolmekeelsete siltide ja pealkirjade kulu, kui selleks võrdlemisi nii pisitilluke tarvidus? Vähestel venelastel ja sakslastel võib ju ehk kõdistav olla oma keelt ühes riigikeelega näha, aga kui kinos sada eestlast mõne üksiku riigikeelt mitteoskava venelase või sakslase pärast oma aega kolmekordselt peavad raiskama, siis on sarnane „demokraatlikkus“ tõesti natuke kilplaselik. Või kui äri, kust 95—99% ostjaid on eestikeele oskajad, sildi „kolmes kohalikus keeles“ üles riputab, siis on see rohkem kui naljakas.

Peaasi aga, mitte ainult Garahami taoliste väljamaalastele ei ole see imelik, vaid ka teistele.

Praegu loen lehest: Riigikogu komisjon tahab Tartu ja Tallinna tänavatele kolmekeelseid tänavanimesilte määrata. Noh, küll on „demokraatlik“! Tartus, näit., on üle viiekümnene tuhande elaniku, nendest sakslasi ja venelasi, kes Eesti keelt ei oska, vast ainult mõni sada. Aga neile tahetakse erisilte panna. „Vabameelsus“ on ilus asi, aga kui ta otstarbetu on, siis pole ta enam „vabameelsus“, vaid midagi muud.

On teisigi alasid, kust meil veel Vene mõju, millest Garaham kirjutab, küllaltki tuntavalt vastu vaatab. Üks sarnane ala on osa meie sõjaväe ohvitserkonnast. Meie sõjaväele on ilus munder antud, eriti on ilus meie sõjaväe talimüts. Aga üks osa ohvitseridest ei kannatlegipärast seda ilusat talist peakatet, ta ei

suuda suvel ega talvel loobuda venelaadilisest „furashkast“, mis Vene sõjast moodi jäänud. Üldse on meie sõjavägi väliselt venelaadiline — ime siis, kui meie juures igal pool nähakse Vene mõju? Uus munder on tarvis ka sõdurite juures rutem läbi viia ja ohvitseridele ta korralik kandmine seaduslikuks teha. Muidugi, välimus ei ole kõik, kuid välimuse järele otsustatakse sõjaväes sisemuse üle, ja eks ju sisemus tõesti määrab välimuse?

Lõpuks, kino juure tagasi pöördes: Millal jõuab meie publik nii kaugele, et kinodes kolme- ja viiekeeliste pealkirjade vastu pro-

testi tõstab? Kino ei ole küll üldiselt kellegi kultuuriline asutus, aga mõnikord on ta seda siiski — ning igal juhusel: osavõtt temast on suur. Miks sallitakse siis sarnases asutuses, millega nii palju tegu tehakse, oma rahvuse ja riikluse valesti väljendamist? Vähemalt mind haavab see alati, kui käin kinos. See ei tähenda midagi, et viiekeeliste filmide kokkuseadmine „Baltimaade“ jaoks odavam tuleb, kui igale maale eriti ta keelel: kinod lõikavad suuri kasusid ning rahval on õigus nõuda oma rahvustunde austamist.

Rich. Roh t.

VLADISLAV REYMON T.

NOBELI AUHINNASAAJA KIRJANDUSE ALAL 1924. A.

Poola kirjaniku Vladislav Reymonti nimi on Eesti lugejale peaaegu tundmatu. Siin seal on mõne lühikese jutu tõlge ilmunud, see on kõik. Mitmed teised nüüdisaja Poola kirjanikud on meile tõlgete kaudu tuttavamad. Üheks tema tähtsamaks teoseks peetakse sotsiaalset romaani „Lods. Tootatud maa“. („Aol“ oli kavatsus seda tuua, aga pikkuse pärast pidi ta kõrvale jääma — oleks umbes kaheks aastaks ulatanud). Lods sai meil Vene ajal oma riidevabrikute kaudu tuttavaks. See oli üks tähtsamatest Poola tööstusinnadest, kus rikkus ja pillamine, vaesus ja kannatamine kõrvuti pesitsesid. See andis tänulikku ainet suurejooneliseks romaaniks Zolá laadis. Tants kuldvasika ümber on Reymonti romaanis elavates ja eredavärvilistes piltides maalitud, romaanil sündmustik on pinev tegelaste hingestamise tõttu.

Poolakatele enestele on aga vist huvitavam tema romaan oma isamaa suurest, kirjust ja õnnetust ajaloost: „Poola parlament“, kus tegelaseks kogu Poola rahvas ja tema esitajate kogu.

Samuti on poolakatele tähtis, aga ka võõrastele mitte huvituseta neljajaoeline romaan: „Poola talupojad“, mis on suur eepos Poola külaelust. See ei ole naturalistlik teos, mis ta liig rahvusliseks teeks, see on suure kujutusvõime vaba luule talupoja elust üldse. Seal on, näiteks, talupoja surma pilt:

Soojal kevadööl tõuseb Matthäus Boryna

omalt asemelt, kus ta kuude kaupa surma oodanud. Kuurvalgel läheb ta toast välja. Teda ajab südametunnistuse piin täitmata jäänud kohuste pärast ja mure omaste eest. Ta läheb põllule, laseb põlvili, kogub mulda nagu viljateri oma särgi sisse ja hakkab siis raskel sammul kõndima ja külvama. Ta komistab, tõuseb üles ja külvab edasi, tund tunni järele... Tähed kahvatuvad, kuded hakkavad külas laulma, Matthäus Boryna külvab ikka vee. Ta unustab mulda oma särgisse kogumast ja külvab tühjast peost, kuni ta nõrkedes taeva näeb avanevat ja Jumalat vihkudest troonil istuvat, kes talle ütleb:

„Tule siia, inimese hing, tule siia, palju vaevatud sulane!“

Talupoeg tõstab käed üles ja hüüab: „Jumal õnnista seda!“

Siis langeb ta silmili maha ja sureb.

Teatavasti annab Nobeli komisjon kirjanduseauhinna iga aasta iserahvusest kirjanikule. See on traditsiooniks saanud, Auhiind käib rahvaste hulgas nii öelda „ümber“. Mõnikord tabab ta suurusi, mõnikord on aga auhinna saajad väga vaieldavad. Reymontile auhinna andmist peetakse väljamaa ajakirjanduses õiglaseks ja teenituks. Muidugi on veel mitme rahva kirjanikke, kes vähemate teenetega ei ole, aga need peavad järele ootama.

HISPAANIA.

HARRY JOHNSTONI ja HADEN GUESTI järele Inglise keelest M. K.

6

§ 11.

Granada on linn, mis reisijaid Hispaaniasse peasis-likult meelitab Alhambra pärast. Linn ise näib unustanud olevat endise hiilguse ja tegevusetalt andunud langusele. Katedraal Granadas on ärkamisaja ehituskunsti kõige hiilgavam saavutus Euroopas.

Siin on ka moshee-taolisi kirikuid minarettidega, mida kristlased hiljem kellatorneks muutnud. Alhambra on Hispaania uhkus, silmapaistvam pärandus salapärase mauride tsivilisatsioonist. 1828. aastani seisis Alhambra täiesti mahajäetuna saja aasta kestel, ja seepärast tunneme alguses nagu pettumust teda vaadates, ent küllalt leidub siin veel imesid, mis antiikkasjade armastajat vaimustusega täidavad. Juba laiaulatuslised tugevad müürid oma tornidega jätavad suurepärase mulje, samuti ehituse suurus, mis 3000 jalga pikk ja 700 jalga lai. Veripunase teetähisena paistab ta mitme penikoorma kaugele.

Granada: tänav Darros.

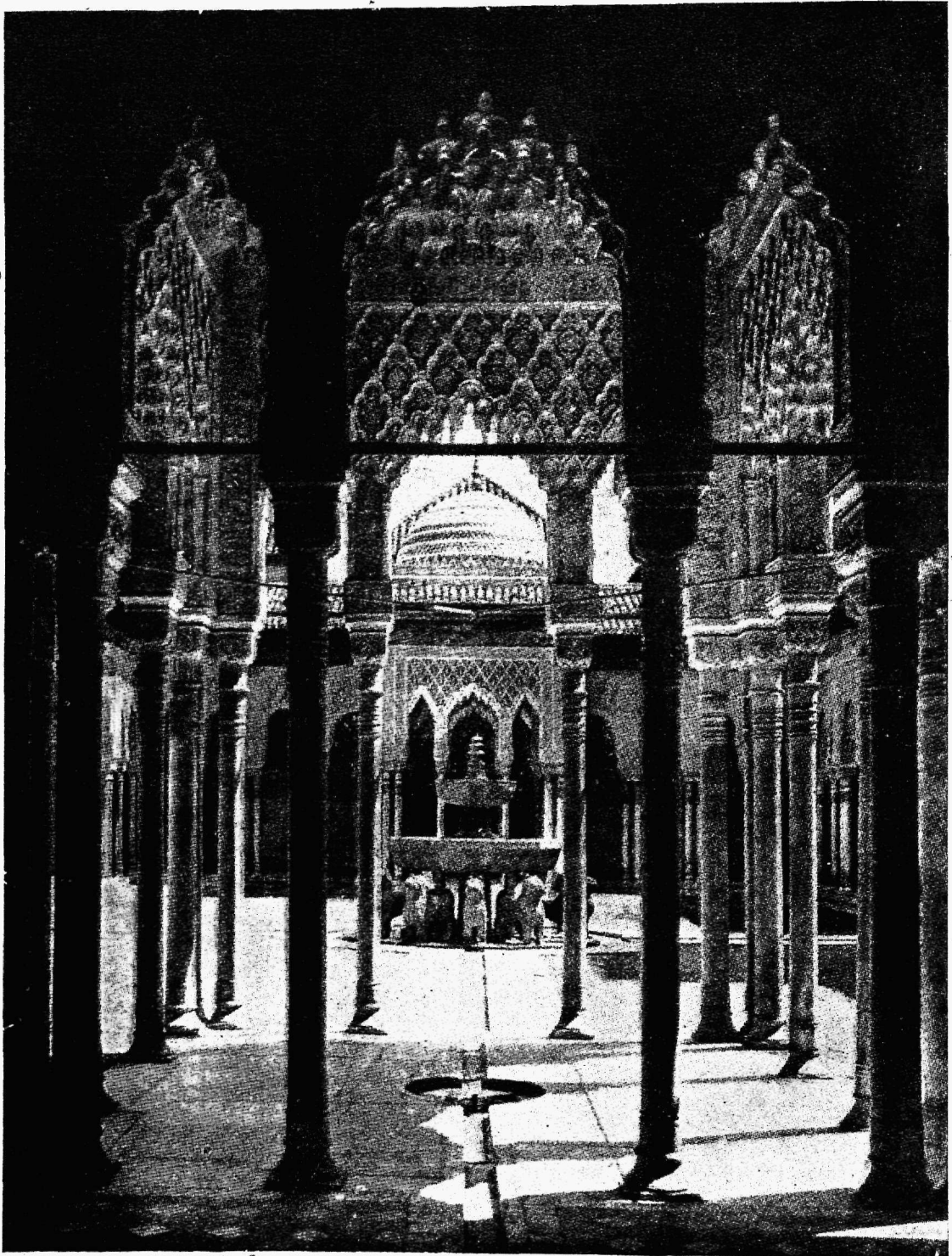
Jõgi, mis läbi linna voolab, sisaldab kulda ja kehvad elanikud teenivad väikese summa päevas, lastes jõe mulda katseteks läbi sõela. Tähelepanu väärivad vanad imelikud sillad, mis otsekohe majade taga — õuedesse ulatavad.

Astudes läbi kõrge värava, millel ehteks avatud käsi, mis ehitust kaitsema peab kurja silma eest, jõuame „Veekandjate platsile“, kuhu veel praegu koguvad Granada elanikud vanaaegsete veenõudega võtma vett mauride ehitatud tsisternist. Platsi ühel küljel on pooleli jäänud Karl V loss, ilus ehitus, kuid ta nagu ei sünniks siia ümbrusse. Lihtne uks viib Araabia lossi, mis suuremalt jaolt 14. aastasajal ehitatud. Kõige pealt satume „Mirtide õue“, mille keskel suur tiik, ümbritsetud mirdi- ja apelsiini-pöösastega; igas otsas on sammakäik sihvakatest mauri-sammastest, alkoovid ja võre-odega aknad; ühe sammaskäigu peal asub neljanurgeline

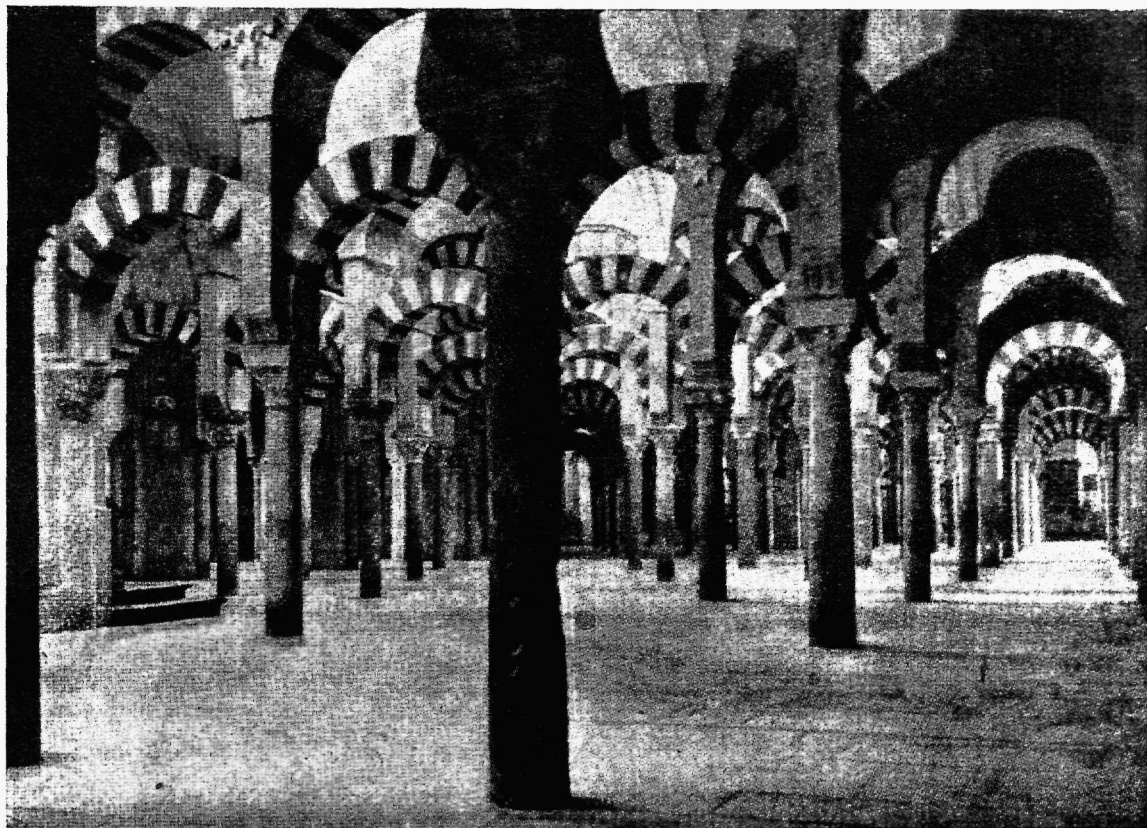
Granada: Albaicin.

See osa Granadast, mida nimetati „Falkoner'i künkaks“, oli enne mauride aristokraatia asupaigaks; praegu elavad siin vaid metsikud mustlased.

Alhambra.

„Lõvide õu“ on Alhambra kõige kuulsam osa; ta on ilusasti restaureeritud. Värvilisest telliskivist laed ja vähe teravad kaared arvatakse kõige paremate mauri-ehituskunsti saavutuste hulka. Purskkaev on alabastrist, teda kannavad valgest marmorist lõvid, idamaa võimu-sümbool.

Kordova moshee.

Mosheed alustati 786. aastal; teda peetakse mauride ehituskunsti kõige täielikumaks saavutuseks Hispaanias. Alguses oli lagi kõrgem ja sätendas värvest, kullast ja tuhandete lampide valgusest. Seinad olid peenelt välja töötatud ja kaared, mis ilustatud rubiinidega ja smaragdidega, toetusid porfiirist ja jaspisist sammastele. Praegu on nii mõnigi koht kaetud lubjaga ja ajahammas on endise hiilguse vähendanud.

Comari torn, milles suur „Saadikute saal“, lossi toredam ruum, mis elavalt meele tuletab mauride valitsemis-aega. Saal moodustab täielise nelinurga; oma sumeda valgusega, mida annavad kaheksa suurt ja kakskümmend vähemat akent, asetab ta meid „Tuhat ja üks öö“ muinasjutude maale. Puust looshe ehivad maalitud taevatähed; seinad ja kaared on täis pleekinud punaseid, siniseid ja kuldseid laike, mis omal ajal maale kujutanud; peen nikerdatud kiri ilustab uksepilvi, akna-kaari ja karniise. Seal on kohti Koraanist, kiituse-lauseid lossi ehitajale ja ilustajaile, kõik läbi põimitud samuti nikerdatud lillede ja puuviljaga.

„Mirtide õue“ tagasi tulles, sammume läbi kitsa käigu kuulsasse „Lõvide õue“, mis ümbritsetud 124 valgest marmorist sambaga ja paviljonidega, millel „pooleapelsiini“ taolised kuplid ja filigraan-seinad. Keset õue on kaksteistkümmend valgest marmorist lövi, kes kannavad purskkaevu alabaster-alust. Igalpool selles muinasjutulises lossis kutsuvad esile uut imestust, uut rõõmu mitmesugused õued, sambad, kaared, nikerdused, alkoovid; nende lähemast kirjeldusest täituks terve raamat.

Ronda, millele Gibraltarist kergesti juure pääseks,

Kuulus Hispaania manton.

See iludus on mantilla selga pannud ja oma manton de mantilla tagaseinaks laiali laotanud. See on väga suur Hiina siidist shall, rohkete narmastega ja rikkaliku tikandusega. Mantoni tarvitavad sageli Hispaania tantsijannad, et suurendada ettekande mõju.

Eelajaloolised külad.

Murcias, kõige primitiivsemas Hispaania osas, leidub eelajaloolisel viisil ehitatud külasid, mis nagu metsmesilase pesad pehmesse kaljusse on õõnestatud. Ukse kohad on sageli lubjatud; kuid tavalikult on ainsamaks avauseks lihtsalt auk ning loodus ise ehib sissekäiku toredate stalaktiitidega.

kui Hispaania raudteed oleksid paremini korraldatud, on kõige imelikum linn Hispaanias oma imelik linn. asendi poolest. Suure mägederingi keskel, mis 25 penikoormat läbimõõdus, kahesaja yardi*) kõrgusel seisab Ronda järsuil kaljudel, mis üksteisest 300 jala laiuse kuristikuga lahutatud. Mäejalal voolab käre jõgi, valge vahuga kattes varje kuristikus. Kolm silda viivad üle kuristiku ja jõele pääseb treppi mööda, millel 365 kaljusse raiutud astet. Trepi ehitasid maurid, et linna piiramise puhul jõele juure pääseks, kui veepuudus ähvardamas.

§ 12.

Kordova, vana uhke Hispaania mauride-riigi pealinn, on praegu ebameeldiv, mahajäetud ja langusele määratud. Ristusk ja tsivilisatsioon on nagu ühisel jõul hävitanud kõik vana aja väärtused selles linnas, säästes vaid suurt mosheed. See moshee, mis 1238. aastast saadik katedraal on, oli kõige suurem Araabia tempel Hispaanias, teda ületab vaid kolossaalne Kaaba Mekkas, muhameed-

laste pühas linnas. Esimene mulje katedraalist on ligi tuhande samba labürint; sambad, mis nagu kasvamisest kängu jäänud, on jaspisest, porfiirist ja marmorist ning moodustavad hulga küljetüüvu, mida ehivad mosaiikilustused.

Kastiilia maakonnad, mis oma nime saanud rohkearvulisist lossist*), olid esimesed kuningriigid, mis mauridele vastu hakkasid. Välja arvatud mõned luulised mägised maastikud ja Ebro, Duero ning Tago orud, koosnevad need provintsid üksildastest teedeta lagendikkudest, kus küll väga hea põllupind, kuid sagedased põuad valitsemas ja mis seepärast kehvalt on asustatud. Kastiillased on tugev, vaikne, usaldust äratav, mehine, uhke, kuid vaene rahvas. Nad riietuvad pikkadesse mantlitesses ja kannavad imelikke müntse. Hispaanlased ei küsi kunagi: „Räägite Hispaania keelt?“ vaid ikka: „Räägite Kastiilia keelt,“ sest see on kõige puhtam keelemurre Hispaanias. Keiser Karl V ütles isegi, et Kastiilia keel on ainukene, milles julgeda võib Jumalaga kõnelda. Teiste keelte kohta maksis 18. aastasajal ütetus, et Prantsuse keel on

*) Yard = 0,91 meetrit.

*) Castle — loss.

lindude jaoks, Itaalia keel — armastajatele, Inglise keel — hobustele ja Saksa keel — sigadele.

§ 13.

Madrid on suurepärane linn, ent Hispaaniat ta sügugi ei väljenda. Ta on sama vähe iseloomustav Hispaaniale, kui on Turin Itaaliale, sest mõlemad on prantsustatud. Madrid on raudteede võrgu keskoht; tänavad on siin laiad, hästi prügitatud, hästi valgustatud ja kihavad kiirelt sõitvatest trammidest. Linnas on parke seedripuudega, mälestussambaid, toredaid kauplusi, restoraane, võõrastemaju ja hulk üürikortereid. Romantilikkusest pole siin varjugi. Ilmasti on hirmus: „üheksa kuud invierno't (s. o. talve), ja kolm kuud inferno't (s. o. põrgut)“, nii kõlab hispaanlaste ütetus Madridi ilmasti kohta. Jääkülmad tuuled puhuvad lumistelt Guadarrama mägedelt ja lõikavad kõrri nagu noaga, päike kõrvetab armuta. Elanikud on sõbralikud ja viisakad, hulguseid pole olemaski, vaevalt leidub siin vabrikut ja töölisklassi. „Hilja voodi ja hilja üles,“ on elanikkude päevakavas. Pea kõik aknaluugid on kinni lõunani, kell 9 õhtul süüakse lõunat, öö veedetakse igasugu lõbustustega, tantsusaales, teatris, kontsert-ruumes, kohvikutes ja klubides, kus võimudel aeg-ajalt mänguõhinat tuleb taltsutamaks käla.

Vaatamisväärsusi on linnas vähe. Võime külastada toredat kroonimise saali ja hobusetalle kuninglikus lossis ja lossi kabelis vaadelda kibuvitsakroomi jäänuseid ja naela Kristuse risti küljest.

Madridi katedraali ehitamist alustati 1895. aastal, kuid ei lõpetatud ja praegu sisaldab hoone täielikku sõjariistadekogu. Peale Prado muuseumi on Madridis vähe kohti, mis kunstiharrastajat ligi meelitaks. Selle muuseumi pildigalleriid peetakse kõige tähtsamaks Euroopas, peasjalikult Velasquez'i (1599—1600) tööde pärast.

Selle meistri töid on mitmeid mail, kuid pea kõik tema tähtsamad pildid — neid on ligi 60 — on kogutud Prado saalidesse. Velasquez'i tunda ja tunnustada on möödapääsmata, külastades Pradot. Siin leiame tähelepanuväärilise ajaloolise kunsti esitaja: „Breda allaandmine“, mis rohkem tuntud „Piikide“ nime all. Pilt kujutab Justin Nassau allaandmist Hispaania võitjale. „See on Velasquez'i parem pilt“, ütleb üks arvustaja, „ilal pole rüütlid, sõdurid ja rahva iseloom paremat väljendust leidnud kui neis kohmakates ilamaanides, intellektuaalsetes itaallastes ja uhketes hispaanlastes sellel pildil, isegi saabas-tes ja pükstes on midagi iseloomustavat igale ühele; vahtide piigid näivad tõeliselt liikuvat.“ Pilt „Joomarid“ kujutab kogukest talunikke, kes andunud viinaju-

Toledo. Algantara sild.

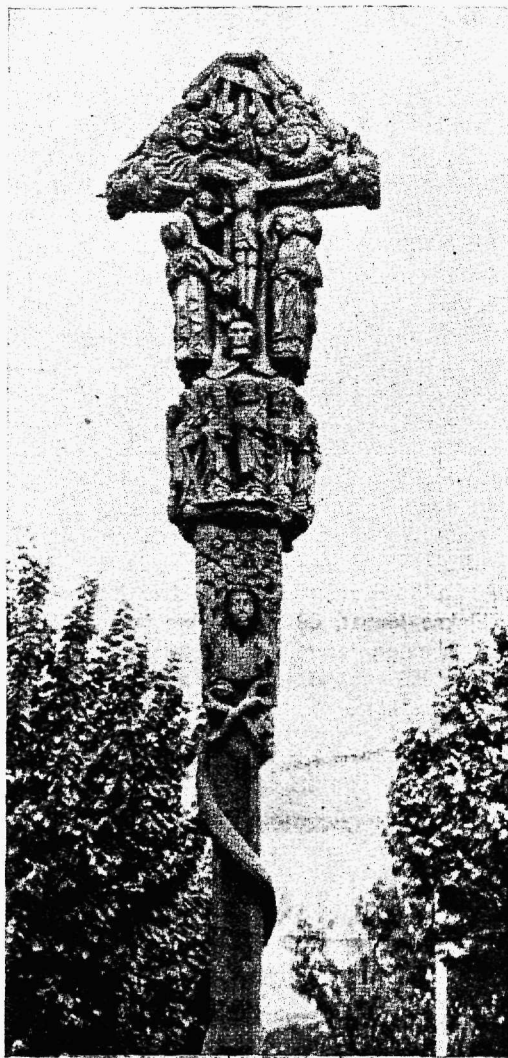
See sild ehitati 13. aastasajal mauridest ehitatud silla asemele, mis omakorda ühe veel vanema asemele ehitati. Tagaküljel näeme Santa Cruz'i haigemaja, mis praegu jalaväelaste õppeasutuseks. Maja ehitati 1494. aastal Malteser Kreuz taoliselt, teda peetakse üheks kaunimaks maailmas.

mala lõbudele; pilt on täis humoori ja tundmust ning väiksemadki üksikasjad, nagu viinakarikas, on imestustäratavalt loomulikud. Kõik on täiusline sellel pildil, kus joomarid pilgates kroonivad oma seltsilist.

Kolmkümmend penikoormat Madridist eemal, mägede keskel, asub kuulus Escoriali kloostrer. Seda ehituskunsti hiiglast kirjeldatakse graniidimäena, millele antud lossi, kiriku ja kloostreri kuju. Hispaanlased nimetavad teda kaheksandaks maailma imeks, ent ta suurus mõjub rõhuvalt, väsitavalt.

Toledo, n. n. mõökade linn, sest seal valmistati kõige paremaid mõögaterasid rüütlitele, oli Karl V asupaik, kui ta oli ilma valitsejaks. Praegu on Toledo vaid provintsi-linn, kuid kannab veel ikka uhket ilmet. Kõrge kalju, millel ta seisab, on igast küljest peaaegu loodjooneline, välja arvatud Taño jõe poolne kül. Majad on terrassi kombel kaljule ehitatud ja jõgi ümbritseb hobuserauana linna müüre. Toledo näib linnana, mis aastasadasid on uinunud. Tema tornideta kirikud, lagunenud lossid ja katkised müürid on värvirikkad, eriti siis, kui videviku varjud katavad ajahambast rikutud kohti ja esile manavad pühaliku ja saladusliku nägemuse minevikust. Tänavad on järsud, kitsad ja kõverad, majad annavad tunnistust endisest hiiglusest mauride ajal. Üks Hispaania luuletaja ütleb Toledo kohta, et ta „oma iludusega ületab ka kõige liialdama kirjelduse; ta on varanduste ja rõõmude linn.“

Burgos'i linnas ei peaks jätma käimata enne Hispaaniast lahkumist. See on mahajäänud linn, kus traditsioonilised tüübid veel, nagu Rooma senaatorid, uhkustavad oma räbalaits kuu-
Burgos. bedega. Burgos'i katedraal on üks täielikumaist 13. aastasaja Gooti stiili ehitusist. Ühes tema kabelitest asub kuju, mis nagu öeldakse, Nikodemuse nikerdatud peale seda, kui ta Önnistegijat oli aidanud matta. Kuju leiiti kastis merel ujumas; ta on põhjaliku anatoomia tundmisega peenelt puust välja lõigatud, ta nägu avaldab suurt piina. Juuksed, habe, silmlaud ja krooniokkad on kõik loomulikud. Kujust räägitakse, et ta reedeseil päevil higistavat ja et temast aeg-ajalt verd lookseb; jumalakartlikele palvetajaile näib ta puuduliku valguse tõttu sageli kohutavalt elavana. (Lõpp.)

Durango. Kivist ristilõõdud Önnistegija kuju.

See imelik vana samm 14. aastasajast kujutab sündmusi nii Vanast kui Uuest Testamendist. Üleval näeme Kristust ristil, keda kaitsevad inglid ja ümbritsevad 12 apostlit. Allpool külgedel on Aadami ja Eva pead, kuna madu end keerutanud samba ümber.

MILJONIDOLLARILINE TEEMANT.

J. S. FLETCHERI romaan. Eestindanud L. L.

8

VIII.

Segadus läheb taga pahemaks.

Et ta oli sama mees, ses olin sama kindel, kui et praegu olin St. Martin's Lane'il. Olin näinud selgesti ta nägu, kui ta rääkis Trafferdale'iga tema korteri eeskojas. Kojas põles hele tuli ja ta oli seisnud paar, kolm minutit täies valguses. See oli uhke, hästi riietatud mees,

niisugune, keda ei unusta kergesti. Olin temas kindel.

Mingi hüüatus pääsis mul suust. Mu kõrval seisev Metham pööras innukalt minu poole.

„Kas tunnete toda teist?“ küsis ta.

„Tunnen,“ ütlesin mina. „Nägin teda eile õhtul — keskööl — Trafferdale'i korteris.“

„Härra Gregg, aidake siis mind sellega, et käite ta kannul,“ palus Metham. „Ma jälgin

teist — kuid oodake — nad ajavad veel juttu. Peame silmas! Nad ei pane meid tähele — on liig süvenenud oma jutuaajamisse.“

Ganderson ja too teine mees olid peatunud kõnniteel peaaegu otse selle tänava vastas, kuhu meie olime taganenud. Nähtavasti arutasid nad midagi innukalt. Teenija rääkis üksi või peaaegu üksi. Teise mehe meelest oli ta jutt vist huvitav või uskmatu, sest ta naeris vahest ja vahest raputas pead. Viimaks tõmbas ta kella välja ja oli näha, et ta tahtis minema hakata.

„Nad lahkuvad, härra Gregg!“ sosistas Metham. „Nüüd, sir, olge nii lahke ja täitke oma osa seirates toda hallides riietes meest. Kui arvate tarvilikuks või jääte häтта ja soovite abi, siis kõlistage meile ja öelge mu ülemale, kuhu ta peab teile abi saatma. Nad hakkavad liikuma, härra Gregg — tulge siia veidi kaugemale ja minge talle siis järele! Erutav nali, sir!“

Me taganesime veel kaugemale, ikka pidades silmas mehi teisel pool tänavat.

Öeldes viimast sõna, millele teine näis vastavat südamliku naeruga, tõstis Ganderson aupaklikult mütsi ja keeras minema. Minu mees läks pikkamisi vastupidises sihis.

„Nüüd, sir!“ sosistas Metham. „Kakskümmend meetrit ta taga ja valvsust, tähelepanu äratamata, on juhtnõör! Head õnne, sir!“

Ta ise libises ümber nurga, ja silmapilk hiljem nägin teda muretult astuvat teisel pool tänavat, kuna Ganderson sammus teisel pool. Siis asusin minagi oma tööle ja Methami käsu täitmise polnudki eriti raske. Mul oli kerge seirata oma saaki ta peenikese helehalli ülikonna ja ta moodsa viltkübara pärast, millel oli must pael helmhallil pinnal. Ka ta suur, sirge kogu kergendas mu tööd. Kartsin ainult, et ta tunneb mind — see oli minu meelest täiesti võimalik, tõenäolikk, sest ta oli ju kinnivõtmisõhtul mind väga lähedalt näinud. Ütlen nii, sest olin jõudnud otsusele, et ta oli üks peakottides meestest — kõige väiksem neist, see kes oli meiega rääkinud ja kes oli kõige rohkem naernud ning naljatanud „sokumängus“, kui Vandamarke oli sulgi kitkunud temal ja ta seltsilisel. Kõige järele otsustades polnud ta siiski neist meestest, kel on halb komme vahtida ringi. Ta läks otse edasi Charing Crossi poole nõtkuvate sammudega, vaevalt vaadates paremale või pahemale poole, ja ta olekust paistis, et ta oli väga rahul nii enese kui muu ilmaga.

Seirasin teda, pidades ikka meeles Methami õpetust, mööda King Williami tänavat Strandile. Ta läks edasi City poole pahempoolsel kõnniteel ja ikka sama muretult, ja mina järgisin paarikümne meetri kaugusel, silmad kiindunud viltkübarasse. Pidasin seda silmas, kuna

läksime mööda Strand, Temple Barist mööda, alla mööda Fleet tänavat, üles mööda Ludgate Hilli ja põhja poolt mööda Pauluse kirikust. Chepside'il läks liikumine elavamaks ja ma usaldas lühendada vahet. Kuid ta ei vaadanud kordagi ringi ega peatanud, välja arvatud kord paariks minutiks, et vaadata mingit akent. Ja viimaks läks ta läbi rahvatungi Mansion House'i juures edasi Cornhillile ja sealt pööras kitsasse põiktänavasse.

Siis kõhklesin esimest korda. Kartsin järgida talle või isegi minna tolle tänava otsa. Ta võis äkki pöörata minu poole. Viimaks läksin lähemale ja teiselt poolt kõnniteelt vaatasin põiktänavasse. Seal nägin City vana kuulsa söögimaja ust ja silti. Olin tihti kuulnud Barley hotellist, millel oli suur kuulsus, kuid ma polnud teda kunagi näinud. Arvatavasti oli mu saak astunud Barley saalidesse. Nüüd võisin ta väga hästi kaotada, sest seal võis olla ja vist oligi teine väljakäik. Arvates, et ta istus ju Barley ruumides, otsustasin minna sinna tänavale. Kohe, kui olin jõudnud üle tänava, nägin, et see läbikäigu koht — seal oli tungil mehi ja poisse. Läksin kiirelt ühes nendega mööda tänavat, pidades kogu aeg silmas Barley uksi. Olingi parajasti jõudnud tänava otsa, mis avaneb Change'i puistetele, kui sinna pöörav mees, jõudes minu juure, tasandas äkki hooгу, peatus ja huvitatult naerdes, koputas mulle õlale. Ma pöörasin pool-vihaselt ja vaatasin ta otsa. Siin seisis mu ees hästiriidetatud naerata mees, kes vaatas mu peale nagu imestades, et ma ei tunnud teda.

„Hei, noor sõber!“ hüüdis ta. „Toibunud me hiljutisest hädaoholikust juhtumusest? Kuidas käib vana härra käsi? Nali on talle nüüd vist ju seletatud?“

Olin nii üllatatud, et seisin silmapilgu tema otsa vaadates täiesti segane. Ta naeris jälle ja näitas peaga vana söögimaja poole.

„Tulge, võtke tilgake!“ ütles ta lahkelt. „Meil on — halloo! Seal ta tuleb!“

Ma pöörasin ja nägin meest, kellele olin järginud, ruttavat meie poole läheda ukse juurest. Ta kulmud kerkisid, kui nägi mind, ja ta naeris laialt.

„Hei!“ hüüdis ta. „Jälle kinni võetud, mis. Kinnivõtja ja kinnivõetu teineteisega kokku saanud, häh? Tulge, jooime klaasi, poisid — olen ju oodanud.“

Nad olid nüüd mõlemad mu käevarrest kinni võtnud. Ma rabelesin ja vabanenud vaatasin mõlemate otsa. Nad vahtisid mõlemad mind ja seisukord näis neid huvitavat.

„Kas olete mõlemad neist meestest, kes olid kaaslasel esmaspäeva-õhtuses töös?“ küsisin

võimalikult külmalt. „Nee... need kallide peakottidega maskeeritud härrad. Sest kui olete...“

Nad hakkasid kõvasti naerma. Homborgmütsiga mees patsutas mind õlale; nad olid mõlemad seda seltsi, kes heameelega tarvitasid naisugust tuttavat tervitusviisi.

„Sest kui oleme, siis te pidulikult hoiatate meid rääkimast midagi naisugust, mis võiks tarvitada tunnistuseks meie vastu, kas nii, vennike?“ ütles ta naerda kihistades. „Haha, midagi ei käi üle lõbusa mängu, kuid tulge Barley söögimaja ja jutustage meile, kuidas käib vana härra käsi, nüüd kus teab nalja naljaks. Vana kaval nupumees ja vana osav kaardisegaja! Tulge!“

Nad läksid söögimaja poole ja mina ühes nendega, otsustades nüüd otsida niipalju selgust kui saan. Mul tuli äkki meele, et Gander-son oli ka rääkinud midagi sellesarnast, nagu oleks Trafferdale kujutanud talle kinnivõtmist toredaks naljaks. Nähtavasti olid need kaks meest samas arvamises. Kuid ma tahtsin teada — ja sellepärast jäin nende õnge.

Nad saatsid mu toa vaiksesse nurka ja olid väga võõrastevastuvõtlikus meeleolus. Homburgi-kübar tahtis pakikuda shampanjerit. Kuid mina rahuldusin naisugusega, mis nii kergesti ei seganud vaimutegevust.

„Selle asemel, et teiega siin klaase kokku lüüa, head härrad,“ ütlesin ma nii lõbusa häälega, kui vähegi oskasin teha, „peaksin jätma teid esimese politseiniku kätte. Kas teate, et lehtedes oli kuulutus...?“

„Nägin seda igas lehes nii eile õhtul kui täna hommikul!“ segas vanem mees vahele. „Ongi kahju, et Trafferdale viivitas nii kaua, enne kui seletas asja tolele vanale herrale — Vandamarke'il oleks hulk raha jäänud kulutamata. Arvatavasti on asi nüüd lõppenud — nagu vist teate, kuna olete vanamehe noor sõber.“

„Ma pole näinud Vandamarke'i ju kahel päeval,“ vastasin meelega natuke hooletult. „Ja ei tea sellepärast, mis räägite. Missugust seletust mõtlete? Mis on selle jutu saladus? Te räägite naljast. Kas on nali viia vanapoolne härra võõrasse majja ja röövida talt...“

„Hoiulevõtmine on parem sõna!“ hüüdis teine mees mu lauset katkestades. „Röövimine? Rumalus!“

„... väga kallis teemant?“ jätkasin mina. „Ja veel revolvriga ähvardades? Ma ei saa sest õieti aru! Mulle tundub nagu...“

„Üheski revolvril polenud tühjagi padrunit,“ ütles vanem mees, rääkides tõsisemalt. „Ja möönate, armas sõber, et ei tarvitatud mingit vägivalda. Kõik läks viisakalt ja tähelepanelikult. Kogu asi oli tore nali...“

„Niimetaksin seda toredaks õpetuseks,“ segas teine vahele, „ja väga tarvillikuks õpetuseks.“

„Ei saa veelgi aru!“ ütlesin. „Ehk olete nii lahke ja seletate mulle.“

„See on kerge,“ vastas vanem mees. „Nali oli mõeldud Vandamarke'ile õpetuseks kui ehk natuke valjuks. Vandamarke on Inglismaal peaaegu võhivõõras. Ta on väga lahke vana või vanaldane härra, väga meeldiv ja sõbralik, kuid — natuke enesearmastaja ja veidike liig isemeelne. Tal on eriti tore teemant, mida peab kahesajatuhande naela vääriliseks. Mina omalt poolt kahtlen...“

„Mina ka!“ hüüdis teine mees kindlalt. „Ütleme pool sellest!“

„Või selle vahel,“ möönas vanem. „No ja, ilmatundmisest hoolimata, on Vandamarke nii rumal, nii lapsik, et kannab seda kivi vestitaskus, ja mitte ainult ei kanna, vaid teatab inimestele, et see on seal, ja võtab selle vahest väljagi ning näitab — ükskõik kellele! Ta sõbrad on hoiatanud teda, seletanud talle, noominud teda, kuid asjata. Ja Trafferdale, kes on olnud temaga paljus asjus ja suureks kasuks talle, otsustas anda talle õpetust ja sai meid aitajaiks. Oleme näidanud vanale narrile, kui kerge on teha naisugust üllatust nagu laupäeval. Ehk ta nüüd hoiab oma kallist kivi kindlas kohas — pangas või tugevas rahakapis!“

„Kui ta selle kunagi tagasi saab!“ ütlesin mina.

Mõlemad pöörsid minu poole, ning jäid imestanult mu otsa vahtima.

„Kui?“ hüüdis vanem meist. „Muudugi saab ta selle! Käisin Trafferdale'i juures keskööl ja näitasin talle kuulutust ühes õhtulehes. Trafferdale ütles, et ta viib täna hommikul teemandi tagasi ja annab Vandamarke'ile õpetuse ta põikpääsuse ja hädaohu väljakutsumise kohta. Nüüd on see siis ju tehtud. Asjast on tehtud palju tühja kära. Nägin praegu St. Martin's Lane'il meest, kes teenib Trafferdale'i, ja tema vaene rumal, arvas, et ta peremees pettis meid ja põgeneb, viies kivi kaasa!“

„Kust teate, et ta pole nii teinud?“ küsisin ma pilkavalt. „Mina — kui mu arvamine on mingisuguse tähtsusega — ei imesta, kui ta on põgenenud. See on minu arvamine.“

Nad pöörsid minu poole ja vahtisid pärani silmil mu otsa. Vanema mehe näole tõusis kerge puna. Ta pistis käe vestitasku ja võttis välja oma nimekaardikotikese.

„Ohoh!“ hüüdis ta. „Te lähete liig kaugele, noor sõber! Trafferdale on aus mees, hästi tuntud Citys ja mujal. Samuti oleme meiega — ausad mehed!“

Ta pani kaardi mu ette, teine mees tegi ta eeskjuu järele. Vaatasin neid; neis olid head nimed, mida olin kuulnud nimetatavat ühenduses suuremate äriliste ettevõtetega, ja aadressid olid laitmatud. Kuid mina teesklesin kahtlustamist.

„Armsad härrad,“ ütlesin, „ma ei kahtle, et olete igas suhtes täiesti ausad. Kuid mõned tõmbavad kastanid tulest teise kápaga! Kust teate, et Trafferdale pole tarvitanud teid mõlemaid abinõudeks?“

Nad vahtisid jälle uskmatus ja naersid siis. „Suurepäraime!“ hüüdis vanem mees. „Oleme küll sündsad narrid abinõudeks! Kuid ehk peame end targemaks kui oleme?“

Otsustasin oma kaarti lauale lüüa.

„Nii tundub mulle,“ vastasin. „Ja väikeseks tõenduseks sellele jutustan teile midagi. Te räägite, et olite“ — pöörsin selle poole, keda olin seiranud — „Trafferdale'i korteris Downtownaval eelmisel ööl — kesköö ajal. Mina olin ka!“

„Mitte siis, kui mina olin seal!“ ütles ta rõhuga.

„Just samal ajal,“ kinnitasin. Mina nägin teid!“

„Kuid ma ei näinud teid,“ vastas ta. „Kus te siis olite?“

„Toas, mis on koja ukse vastu,“ seletasin. „Vahtisin lukuangust — toredast suurest august. Mind oli sinna tuppa luku taha pandud!“

„Luku taha!“ hüüdis ta. „Kes... kes tegi seda?“

„Trafferdale!“ ütlesin mina. „Pole tarvis puutuda üksikasju. Nägin eile õhtul juhtumisi teemanti Trafferdale'i käes ja läksin talle koju järele, kavatsedes seda Vandamarke'i jaoks tagasi küsida. Trafferdale saatis minu sinna tuppa — ja pani luku taha!“

„Ja te nägite mind?“ küsis ta veel pooluskmatult.

„Nägin teid!“ ütlesin uuesti. „Nägin, kuidas tulite sisse; näitasite Trafferdale'ile tehte, ja ma nägin, kuidas te mõlemad vahtisite midagi, mis oli sinna trükitud.“

„Seda kuulutust!“ ütles ta.

„Siis läkisite ühes temaga teise tuppa,“ jätkasin mina. „Ja nüüd küsin teilt: kas te ei näinud seal naisolevust?“

Ta kulmud tõusid ja huuled avanesisid selgest imestusest.

„Naisolevust!“ hüüdis ta. „Trafferdale'i korteris? Ei, seal polnud mingit naist.“

„Oli küll,“ ütlesin mina. „Kui ta polnud ses toas, kus käisite, siis oli ta teises, kindlasti oli ta seal! — Nägin, kuidas ta läks sisse ühes Trafferdale'iga. Ütlen teile, kes ta oli. See oli Vandamarke'i erasekretäär, proua Kennerley,

Noh, kas kõiges ses pole natuke rohkem kui teate? Mis ütlete mu oletusest abinõu asjus?“

Oli kerge näha, et nad olid segased, ja veel õige suurel määral. Vanem mees hakkas mõttes lõuga hõõruma.

„Kuidas pääsite välja?“ küsis ta äkki.

„See teenija Ganderson, keda tabasite täna hommikul St. Martin's Lane'il, tuli koristama ja avas ukse,“ vastasin. „Tulin välja — kuid enne uurisin natuke korterit. Uurimise tagajärjena tekkis mul arvamine, et te auväärt ja aus sõber härra Trafferdale oli kiiresti läinud oma teed. Usun seda praegugi, ja sedasama usub Ganderson.“

„Oh, tean küll, mis Ganderson mõtleb,“ tähendas ta õlgu kehitades. „Ganderson pidas mind linnas kinni ja jutustas mulle tolle jutu; ütles ka, et oli parajasti käinud Corlandi kontoris ja elas nüüd lootuses saada tasu või osa sellest. Kuid — see on uskumatu jutt. Olete kindel emand Kennerley asjus?“

„Proua Kennerley oli korteris samal ajal kui teie,“ seletasin mina. „See on tõsiasi!“

Ta kargas äkki püsti nurgast, kus istusime, ja läks kotta, kus oli telefonikapp. Kui ta sinna läks, rääkis teine mees.

„Minu meelest on täiesti uskumatu see, mida teie ja too teenija arvate,“ ütles ta. „Trafferdale on neist meestest, kes võivad ette võtta toredaid nalju — ja seekord oli tal selleks tõsine põhjuski — kuid ta on õiglane mees. Ei usu...“

„Kuid asi on seotud kahesajatuhande naelalise teemandiga,“ ütlesin mina.

„Tühi jutt!“ hüüdis ta. „Pole nii kallid! Pool vast. Kuid oleks see ka poole miljoni vääri-line olnud, sellega poleks siiski saanud osta Trafferdale'i, City meest... Sellega oleks tema tegevus olnud otsas ja tema ise... Naeruväärt!“

„Kuid miks siis need eelmise öö sekeldused?“ küsisin mina.

„See on mulle arusaamatu,“ vastas ta. „Märgid ettevalmistusest kiirele põgenemisele, te ütlesite? Hm...“

Vanem mees tuli pead raputades tagasi.

„Kõlistasin Trafferdale'ile,“ ütles ta meie juure tagasi tulles. „Ta pole täna hommikul kontoris käinud. Kuid — seal ei teata midagi reisist.“

„Kindlasti mitte!“ hüüdsin pilkavalt. „Mis mõtlete?“

Mõlemad vaatasid tõsiselt minu peale.

„No, jääge te oma arvamisele,“ ütles vanem mees. „Meil on oma. Ja kui oleme ju kord teile nii palju jutustanud, ja te olete Vandamarke'i sõber, ütleme veelgi — võite teatada Vanda-

markele, et oleme ta käsutada. Kuid mina arvan, et selleks ajaks Trafferdale on käinud Vandamarke juures, seletanud talle kogu asja ja annud talle tagasi teemandi, ning soovitanud sellest ei kellelegi midagi rääkida ega näidata kivi.“

Vandamarke nimetamine tuletas mulle meele, et mul oli määratud temaga kokku saada ja vaadates kella nägin, et hädavaevalt jõudsin veel õigeaks ajaks kohtamispaika. Lahkusin oma uutest sõpradest, kuna nemad ikka veel narrisid mind naljatades, ja ruttasin otsima esimeseklassi üüriautot. Aga kui astusin kontoris, raputas Corland mulle pead.

„Härra Vandamarke käis siin, kuid läks ju,“ ütles ta. „Ta tuli natuke enne määratud aega ja teid oodates kõlistas koju tütrele. Ja lugu

läheb aina saladuslikumaks. Uksehoidja vastas, et neiu Vandamarke läks kohe hommikul ühes teiega välja ja pole peale selle kodus käinud. Vana härra ruttas siis koju vaatama, kas te pole neiu Rosaliega koju läinud selle asemel, et tulla siia. Kas teate tast midagi?“

„Mina? Ei! hüüdsin. „Neiu võttis vooimehe teie kontori eest ju mitu tundi tagasi, et sõita otse koju. Mis imet...“

Telefon kõlises heledalt. Corland võttis kuuldetoru ja pööras kohe minu poole

„Telefoni juure,“ ütles ta. „Metham tahab teid...“

Ta pistis toru minu kätte. „Kas see on härra Gregg?“ küsis Metham. „Tulge minu juure, sir, kohe — nii pea kui vähegi saate — Wells-tänavale alumisesse otsa. Rutake!“

(Järgneb).

DIANA TEMPLI PÕLEMINE EVESUSES.

Poola kirjaniku ZOFIA RYLSKA järele I. V.

Milline leek pidi põlema tolles auahnes ja jõuetus hinges...

Teda võideti olümpia mängudel. Ihaldatud võidupalm lehvits teistes õnnelikumates kätes. Ta nägi selle sulekujulisi lehti ennast veel pilkamas. Ta luuletus võeti vastu müra ja naeruvalinguga. Kõikjal jälgis teda äpardus. Naised pöörasid talle selja — pilgates. Mehed kohtlesid teda põlgusega.

Mispärast?

Ta küsis eneselt, küsis oma saatusest, kuid ei leidnud vastust.

Et teda vihataks, et teda ikardetaks, et neetaks tema nime!

— Kuid ei! — Talle pöörati ainult selg igavuse ja ükskõiksuse naeratusega.

Esiti võitles ta selle vastu, kuid inimese ükskõiksus on tugevam kui vihkamine.

Viimaks tõusid ta käed, hinge mässis külmuse ja vaikimise võrk, sügavale vajunud ripsmeist kaetud silmad varjasid mõtet, mis idanes ajus.

Ja tema ja teiste vahel kasvas ikka enam, ühelt poolt ükskõiksuse müür — ja teiselt poolt näriv valu ja vihkamine.

Viimaks ka teised hakkasid põlgama nukkurit, kes neist kõrvale hoidis ja nende poole vaatas pilusilmil, pilkava naeratusega. Väikesed lapsed peitsid teda nähes ennast ema riiete voldikesse, ja emad tõmbasid neid ruttu oma juure, et hoida neist paha vaadet.

Siis naeris ta valjult, pikalt ja rõõmsalt.

Teda ei põlatud enam.

Ja ajus idanev mõte põletas ikka tugevamini. Viimaks plahvatas ta leegina, muutus hirrsaks lõõmaks, mereks, tuleõõlluks.

* * *

Ta seisis rahvast eemal ja vaatas märatsevat elementi ja inimeste lainet, mis püüdis seda lämmatada ja valitseda, kuid asjata. Ta seisis ja joobus hävituse ja meeleheite nähtusest.

Nüüd tundis ta ennast valitsejana selle rahvahulga üle, kes lootusetus püüdis ta jalge ees vingerdas.

Ta ootas, kuni see haavatud looma mörgamisega ennast tema poole pöörab ja hakkab sirutama ähvar-

davaid rusikaid. Ja siis on tema huultel see põlguse pilkenaer, mis temale osaks lasti saada kogu eluaeg — kättetasu naer.

* * *

Juba vaibus võidetud element, ja ühes sellega kadus inimeste käte ja mõtte paljude aastate töö. Üks seitsmest ilmaimest muutus tuhaks ja varemeiks.

Põskedel veeresid pisarad, valu pärast ristis käed rippisid jõuetult.

Ei küsitud tegija järele, — valu oli suurem kui viha.

Siis läks ta, ootamise igavusest aetud, kaebavate hullkade juure ja kaastundeta neile silmi vaadates hakkas rääkima:

„Näete, on põlenud tempel, üks seitsmest ilmaimest. Ei ole teda enam — üks ole nii? Tuli on hävitanud mõne silmapilguga, mis inimesed on ehitanud aastasadadega. On põlenud, on põlenud teie silmalõbu, on põlenud teie südamerõõm.“

Vastuseks pikk kaebeoige.

Siis läks ta edasi ja pilkas jälle:

„Nutke, pisarad aitavad palju! Nad tõstavad uusi kive, jälle ehitavad üles müürid, toovad tagasi vaibad ja rikkused. Nutke ainult, nutke!“

Ja nutt ei vaikinud.

Ta läks edasi ja pilkas ikka. Inimesed siiski ei näinud teda, uppudes oma valus.

Viimaks üks vanamees tõstis tema poole oma kaebavad silmad.

„Sind näivad rõõmustavat meie pisarad, Herostratos,“ ütles ta kurvalt.

„Jah, sest mina põhjustasin teie pisarad.“

„Sina?“

„Mina. — Mina panin põlema Diana templi Evesuses.“

„Sina! Ja ütled seda nii avalikult — niisuguse eeseküütusega?“

„Ütlen seepärast, et teie teaksite minust. Sest nüüd ei unusta teie mind iialgi. Teie põlgasite mind kogu mu eluaeg, hoidsite minust kõrvale, tallasite mind jalge alla hoolimata ja mõtlemata, nagu kõige alatumat ussi. — Ja nüüd tungisin ma teie mälestusse, teie sise-

musse, nagu tulemaod tungisid neisse müüresse. Ja nüüd tunnete teie mind, mäletate mind — igavesti.

Ja ta naeris.

Vanamees vaatas imestades ta poole.

„Ja seepärast panid templi põlema?“

„Seepärast.“

Vanamees tõusis üles ja sirutas käe rahva poole.

„Rahvas!“ ütles ta Herostratost näidates, „vaata, kus inimehe, kes tühise kuulsushimu pärast jumalanna templi põletas.“

Äkki vaikis nutt.

„Siis, jumalad,“ ütles vanamees, „andku talle, mida ta on soovinud. Kõigiks aegadeks olgu tema nimi surematu — hullumeelse ja tohtri nimi.“

Kurt, leinav vaikus oli hullkade vastus. Ei tõusnud ükski hüüd. Hirm sulus kõikide suud. Ja ta seisis ja ootas, kas ehk rahvas tormab nüüd ta peale teda needes.

Kuid rahvas vaikis ikka.

Viimaks hakkas see vaikimine teda rõhuma. Ta vaatest kadus aegamööda ärritavus. Ta tundis, et

neis tuhandeis tema poole pöördud silmis põlnud viha ega vihkamist.

Oli ainult põlgus.

Ja põlgusel pole sõnu.

Ja ta tundis, et see voolas tema poole lõputa, nagu ookean, nagu halastuseitu ookean. Juba ulatus see temani, juba on ta jalge ees, tõuseb. Varsti piirab see tema, haarab, uputab. Ja ei päästa teda jooks. See tuleb järele, ajab teda taga, leiab teda igalpool.

Hirm valdas ta. Jalad võbisesid. Ta lõi silmad maha. Tundis, et kauem ei kannata neid külmi, hirmsaid, tema poole pöördud vaateid. Ta tahaks paluda, et teda pekstaks, ta peale süljataks, jalgega tallataks, ainult, et teda nõnda ei vaadataks, ainult et ei vaigitaks. Ta teadis siiski, et ei aitaks palved, ei aitaks palumine.

Hakkas siis jooksma.

Lühike närviline naer vapustas rahvakogu.

Ei midagi muud.

Ja ta jooksis, jooksis — ikka ja ikka kaugemale. ära nende vaadete eest, ära selle vaikuse ja naeru eest.

MUST HOBUNE.

V. ROPSHINI (B. SAVINKOV) jutustus. Vene keelest J. R.

26. veebruaril.

...Pühalikul sammul läe'vad,

Nende järel nälgind koer,

Punast lippu kantaks' ees,

Läbi tuisu pole näha,

Ega kuuli pole karta.

Õrnal sammul kõige ees

Hõbedasel lumel kõnnib

Valges pärjas roosidest —

Meie Issand Jeesus Kristus.

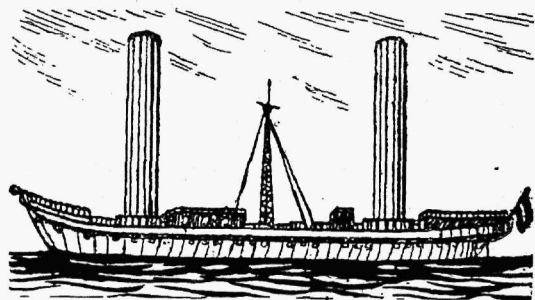
„Georg, kas sa mäletad neid salme?“

„Mäletan. Aga sinu arvates on Kristus ainult laste jaoks...“

„Jah, laste jaoks. Aga kuula. Meie algasime Brest-Litovskist ja lõpetasime Venemaa kaitsega. Teie algasite pealetungimisega ja lõpetasite võõra viljaga. Kas pole tõsi?“

„Jah, nii.“

„Kuula edasi. Meie algasime vennastusega väerinnal ja lõpetasime võiduga igalpool. Teie algasite vabatahtlikkudega ja lõpetasite Lemnose saarel. Kas pole nii?“

- Tornidega tuulelaev.

võib laev liikuda mitte ainult pärituult, vaid ka ristituult ja ka siis, kui tuul põiki eest puhub, nagu purjedegagi, aga veel järsumalt vastu tuult.

Laeva juhtimiseks olnud ainult kaks meest tarvis. Tornid olla palju kerge-
mad kui purjed ühes tarviliste mastidega.

Uuel leidusel arvatakse haruldaselt suur tähtsus olevat. Ookeanilaeva sõit Hamburgist Ida-Aasiasse minna 800.000 — 900.000 kuldmarka vähem maksma kui aurulaeval.

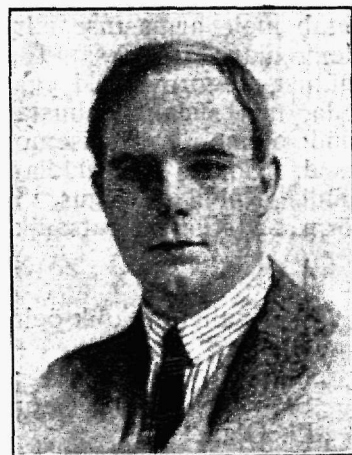
Arvatakse, et tuulelaev kivisõe tarvitamise 900% võrra vähendab.

Aga Flettneri leidusel arvatakse veel suurem tähtsus olevat üleüldises tuulejõu tarvitamises. Edaspidi juhitakse tuul, kus seda üldse tarvitatakse, tornide peale ja saadakse sel kombel palju enam jõudu.

TUULELAEV.

Viimastel nädalatel on palju uuest leidusest laevaehituse alal, nimelt Flettneri tuulelaevast, kõneldud. See laev ei ole enam leidja peas ega paberil, vaid sõitis mõne nädala eest Kieli sadamast merele.

Laeval on purjede ja kogu takelvärki asemel ainult kaks metallist torni. Need hakkasid väikese mootori jõul keerlema ja siis ajas neid juba tuul nende telje ümber. Selle juures

Tuulelaeva ülesleidja
Anton Flettner.

„Jah, nii.“

„Kuu!a veel. Meie algasime kuulipildujatega ja lõpetasime vabadusega. Teie algasite vabadusega ja lõpetasite karrikatuurse tsaariga. Kas pole tõsi?“

„Olgu nõnda.“

„Miks sa siis meie vastu oled?“

Olga istub valju, kalivatu näoga, sellesamas mustas, lihtsas ülikonnas. Ma vaatan tema otsa. Ma otsin endise Olga jälgi. Seal on need armsad sinised silmad. Aga nad ei ole enam need, mis enne. Kus on nende võim minu üle? ... Ei, nüüd ei ole enam püha-, vaid äripäev... Ma ütlen tasa:

„Mispärast sa meiega ei ole? Teie olete ju ammu enesest lahti ütelnud. Kus on teie „Kommunistiline Manifest“? ... Mõtlen järele. Teie kuulutasite „rahu onnidele ja sõda lossidele“, aga põletate onnisid ja pidutsete lossides. Teie kuulutasite vendsust, aga ühed kerjavad kirstu jaoks ja teised annavad andeid. Teie kuulutasite sarnasust, aga ühed kummardavad kuningate ees, kuna teised kannatlikult peksmist ootavad. Teie töotasite vabadust, aga ühed käsutavad ja teised kuulavad sõna kui orjad. Kõik on nagu enne, tsaari ajal. Ja ei ole mingisugust kommuniat. Pettus ja kõlavad sõnad ja üldine varastamine. Kas see pole nii? Ütle!“

Olga vaikib. Ta ei julge vastata.

„Ütle!“

„Jah, see on nii.“

27. veebruaril.

Kas on võimalik Olga teisele arvamisele viia? Ja kui on võimalik, siis misjaoks? ... Ta nutab. Aga ma tean: ta ei nuta oma vigade pärast ega ka mitte minu pärast. Tema nutab meie armastuse pärast. Meie mõlemad oleme udus ära eksinud. Meis ei ole Fedja süütust, Jegorovi tuld ega Wrede puhtust, — seda, mis südant rahustab. Meie teame, et süüdi oleme. Igauks isemoodi, aga siiski süüdlased. Ehk ei ole süüdlased, ja keegi ei ole süüdi. Kõigil on õigus. Kõik on maamuld ja põrm... Kus on ratsanik, kellel mõõt käes?

28. veebruaril.

Meie vahel on kõik öeldud. Kas aga kõik?...

„Georg?“

„Mis on, Olga?“

„Sa vihkad mind, Georg.“

„Ei, Olga.“

„Aga sa ei armasta mind... Sa armastad teist.“

Teist... Mulle tuleb Stolbtsõi külla meele, kuuvalgus ja valge rätik. Mulle tulevad tähed, mets ja värske heina lõhn meele. Ma kuu-

len sõnu: „Minuga, talunaisega, armatsete, aga naiseks võtate omasuguse, preili...“ Kas ma Grushat armastasin? Ei tea. Siis mulle näis, et ma teda armastasin.

„Vasta!“

Ta vaatab uurivalt minu otsa ja ütleb mulle:

„Sa armastad teist... Mispärast sa siis tulid? Miks sa mind segasid?... Ma olen sinu vaenlane. Aga sa vihkad mind. Sellepärast mine ära, Georg.“

„Hea küll, ma lähen ära.“

Ma ütlesin seda, aga tema ehmatas ära. Ta tõuseb üles ja läheb pikkamisi akna juure. Hallis aknaraamis on tema kõrge, must kogu näha. Olga, see Olga, kelle pärast ma siin olen.

„Jah, Georg, mine ära.“

1. märtsil.

Ivan Lukitsh sõitis „Komitee“ asjade pärast välja. Võib olla kardab ta tshekad, võib olla kaupleb viljaga. Vili, tubakas, kakao, viin, — tema ei põlga millegagi kauplemast. Ta kogub talu ostmiseks raha.

Jegorov on vihane: — „Ta on hangeldama hakanud... Ja kõik omakasu pärast. Kas meie asjas võib omakasu taga ajada? Meie asjas peab puhta särgiga olema, nagu näitusseks härra leitnant oli. Ah, teie neetud... Rikuvad rahva ära, teevad rahaahneks.“

Jegorov elab tagahoovis väikeses kambrikeses. Paremal pool nurgas on pühapilt: Issand Seebaoth ja Kristus Önnistegija. Pahe- mal pool nurgas on kõrge rautatud kast. Selles on brauningid, padrunid, pommid ja käsi- granaadid. Kast kaan on seestpoolt pildiga kleebitud. Pildil on „Inimese elu“. Tõus: lapsepõlv, noorus, naisevõtt. Langus: naise- võtt, vanadus, surm. Haa all on põrgu: kurjad vaimud kahylitega ja sabadega, igavene tuli katla all. Jegorov näitab sõrmega:

„Vaata, selle unustavad inimesed ära.“

Mina ütlen:

„Jegorov, sa võiksid ära sõita.“

„Ei või, härra polkovnik.“

„Vaata, Jegorov, et vangi ei võeta.“

„Ei võeta, ma lasen nad kõik selle kastiga õhku.“

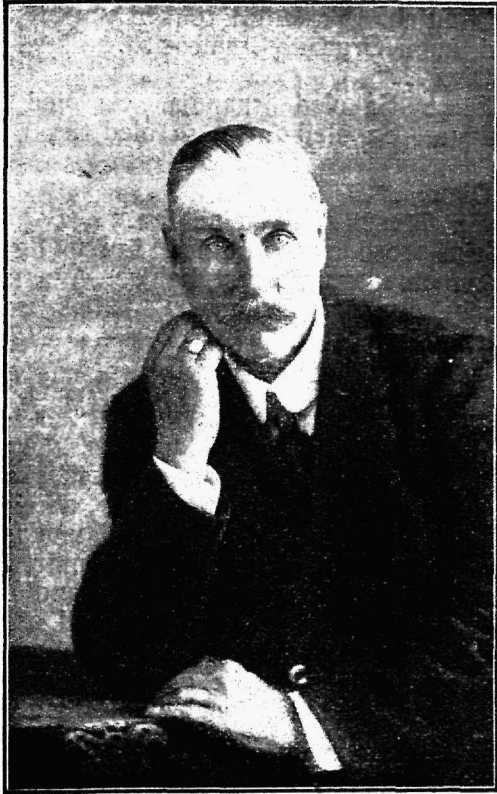
Ma naeratan:

„Kas see patt ei ole?“

„Patt?... Kurje vaime hävitada?... Kus seda on kuulnud, härra polkovnik?“

2. märtsil.

Fedja kõlistab, et meid taga otsitakse. Ma soovitan ka temale ära sõita. Ta jäi muidugi siia: — „Kus teie olete, härra polkovnik —

Otto H. Münther.

Läinud suvel sai Otto H. Münther, kes aasta paarikümne eest kirjanduse alal edukalt tegutses ja rea ande-

kalt kirjutatud realistlisi novelle avaldas, 60 aastat vanaks. Nüüd pühitseb O. H. Münther oma 20-aastast kooliõpetaja juubeli. Ühtlasi kavatsevat ta sellest ametist lahkuda ja kirjanduse alal seda avaldada katsuda, mis tal seni ütlemata jäänud. Toome siin mõned andmed tema elust ja tegevusest.

Otto H. Münther lõpetas 1896. aastal Berliini põlluteaduse ülikooli ja tuli kodumaale, et tööd ja teenistust leida. Aga olud olid Eestis niisugused, et kõrgema haridusega põlluteadlane mingisugust kohta ei leidnud. Põllumeeste seltsid olid nii vaesed, et nad ei suutnud instrktorid ja agronoomisid ametisse võtta. Mõisnikud ei soovinud niisuguseid ametnikke ja leppisid külakoolmeistritest tõusnud või keskkooli istuma jäänud valitsejatega, keda nad igal viisil käsutada võisid. Nii ei jäänud Müntheril muud üle kui hakkas Hugo Treffneri juures kooliõpetajaks, kus palgaolud õige väikesed olid. Et kõrvalt teenida, kirjutas ta J. Tõnissoni „Postimehes“ mitmesuguseid artikleid põllutöö ja põllumajanduse üle. Ühtaegu kirjutas ta ka H. Laasi „Põllumehes“ põllutöösse puutuvaid kirjasid. Peale selle oli ta Tartu Eesti põllumeeste seltsi kirjatöömehetaja abi ja pärastpoole kirjatöömehetaja. 1901. a. astus ta K. Pätsi poolt asutatud „Teataja“ toimetuse liikmeks ja töötas seal, kuni 1905. aasta lõpul leht kinni pandi. Toimetaja ja mõned toimetuse liikmed põgenesid väljamaale, kuna Münther silmade vahele jäi ja Samara keskpõllutöökooli õpetajaks kinnitati. Viieaastase teenistuse järele lahkus ta sealt ja läks Astrahani kaubanduskooli õpetajaks, kust ta halva kliima pärast lahkus ja Umani kesk-, aia- ja põllutöökooli õpetajaks läks. Viieaastase teenistuse järele, kui olud seal ilmasõja mõjul halvaks läksid, ütles ta ennast teenistusest lahti ja tuli kodumaale. 1919. aastal valiti ta Rakvere seminari õpetajaks, kuhu ta ei läinud ja sellesama linna tütarlaste gümnaasiumi õpetajaks astus. Praegu on Münther Saaremaa Põllumeestekooli õpetajaks Kõljalas. Nii on agronoom olude sunnil ajakirjanikuks ja kooliõpetajaks muutunud.

v.

seal ka mina. Kui juba surra, siis üheskoos, kurat võtku neid kõiki...“ Ma tean, meie mängime tulega, aga ma ei raatsi tegevust jätta: ma loodan ikka veel, et Fedja „vetsheka“ ülema aadressi teada saab. „Vetsheka“... Missugune häbelikkus! Miks mitte „sandarmi politsei“? Sest ta on ju seesamane tsaariaegne piinamiskoht, seesama Shemjaka kohus.

Ma käin Moskivat mööda. Sajab laia lund. See katab bulvaarid, p'atsid ja uulitsad. Majade katused on valged. Ka värisev õhk valendab. Spasskaja tornil lööb kell. Ma mõtlen meie ootustest, ja Olgast. Tema usk on minu usaldamatus. Tema rõõm on minu õnnetus. Tema võit on minu kurb ots. Ja ümberpöörduvalt, muidugi... Mul on raske tema juure tagasi minna.

3. märtsil.

Meie ei suuda mitte tõtt tunda. Aga see, mis me teame, on kaheks käristatud. Üks osa on neil, teine meil. Mitte iga sõna ei muutu elavaks lihaks. Aga iga sõna võib verevalamist tekitada. Nende sõnad on verega määratud, seda ei ole jõgede viisi, vaid ookea-

nide viisi valatud. Mille nimel? Olga ütleb: vendsuse, sarnasuse ja vabaduse nimel. Ta näeb und. Ka mina näen und, aga tõelisus? Kas see ei ole tühjuste tühjus?

Ma tõstsin mõõga. Ma ei võinud teda tõstmata jätta, — ei võinud, sest ma olen Venemaa poeg. Aga nüüd? „Minu tõsised sõbrad taganesid minust ja minu lähedased seisavad minust kaugel. Ma olen langemas ja minu kurbus on ikka minu ees.“

5. märtsil.

Ma läksin muidugi Olga juure tagasi. Tema tubagi on mulle võõras. Liiga lagedad seinad, liig häbematu, liig haavav näopiit.

„Olga, võta see maha!“

Ta kuulab sõna. Ta võtab kullatud raami maha. Siis istub ta ja võtab mu käe.

„Tahad, Georg, ma ütlen sulle tulevikku ette?“

Ma ei taha, et ta ütleb. Ma ei usu, et ta seda teha tahab. Ma ütlen:

„Ei tea... Sa teenid kusagil?“

„Teenin.“

„Kus?“

Ta nimetab mingisuguse „komi“. Laste eest hoolitsemine. Proletaarliste laste eest muidugi.

„Sa oled parteis?“

„Jah.“

Ma olen sellepärast inimesi poonud... Ma vaikin. Tema vaikib ka.

„Georg...“

„Mis on, Olga?“

„Kus on siis sinu arvamise järele tõde? Ega ometi „valgete“ pool?“

„Ei.“

„Ega ometi „roheliste“ pool?“

„Ei.“

„Ega ka mitte vanade parteide pool?“

„Ei.“

„Aga kus siis?“

„Ei tea... Vabrikus, kasarmus, külas, lihtsate, õpetamata inimeste juures, aga mitte meis.“

Ta tõuseb üles ja kummardub minu poole. Ja järsku süleleb ta mind tugevasti. Ma tunnen tema keha, tema kõrget, pehmet rinda, nii kaisutas mind Grusha.

„Mul ei ole aega, Olga, jumalaga!“

5. märtsil.

„Georg, sa armastad teist.“

„Ei tea, Olga, ei tea...“

„Ei tea?... Sa ei armasta mind enam... Kuidas ma sind ootasin, Georg. Aga siis... Siis sa olid „bandiit“... Ma ei võinud... Sa pead aru saama. Aga ütle, kes ta on? Kes see teine on?“

„Olga, teda ei ole enam.“

„Tähendab, siiski oli tõsi? Täheandab, ma ei eksinud mitte?... Ei, Georg, ma ei armasta, ma vihkan, ma vihkan sind...“

Ta nutab. Voolavad rohked naiselikud pisarad, nagu Grushalgi metsas...

„Olga...“

„Ei... Sa oled äraandja. Sa oled rahva vaenlane. Sa oled meie, sa oled minu vaenlane.“

„Olga...“

„Ma ütlesin sulle, mine ära.“

Teine kord ajab ta mind ära. Olgu nii. Mul on oma armastusest kahju. Aga mul ei ole viha ega kaastundmust. Väljas unustan ma tema ära.

6. märtsil.

Isvestijates on trükitud:

„Uus valgekaartlaste kuritegu. Äraandlik plahvatus Narkomsdravis. Vetsheka, kes revolutsiooni võitute valvel seisab, on uue järjekorralise liitlaste palgaliste, vähemlaste ja es-eride kuritöö jälile saanud. 5. märtsil kell 4 pärast lõunat ilmusid vetsheka agendid Pjotr Larjonovi valgustama, kes nimetatud asutuses vahina teenis. Larjonov oli, nagu selgus, kardetav bandiit, kes ennast oma korteris barrikadeeris. Nõudmise peale sõjariistu maha panna, kostis kohutav plahvatus. Seltsimehed Vetsis, Birk ja Stepanski said surma. Narkomsdravi hoone on rikutud. Bandiidi keha on nõnda ära purustatud, et teda ei ole ära tunda. Surm äraandjatele! Elagu R. S. F. S. R.!“

„Bandiidi keha on nõnda purustatud...“ Jegorov tegi, nagu ta oli öelnud. Jah, ta poos, laskis maha ja põletas tuleriidal. Aga ta võitles ju „kurivaimudega“. Tema ei suitsetanud ega söönud võõrast anumast. Kas neist teenetest küllalt on, et sellest pääseda, mis inimesed unustavad? Tema uskus. Tema usku olgu püha.

(Järgneb lõpp.)

HEIMOKANNEL I.

VIRON KANSAN RUNOJA.

Selle pealkirja all on valik Eesti rahvalaule A. O. Väisäse tõlkes Soome keeles ilmunud. Raamat on küll soomlastele Eesti rahvaluulega tutvustamiseks avaldatud, aga kahtlemata huvitab ta ka Eesti kirjandussõpru, kes vist huvitusega näha soovivad, kuidas meie tuntud ja ilusamad rahvalaulud hõimkeeles kõlavad. Toome siin sellest mõne näite, mis ühtlasi tõenduseks, kui lähedased need kaks keelt isegi luules on.

Laula, laula suukene
liigu linnu keelekene,
mõlgu marja meelekene,
ilutse südamekene.

Laula, laula, suu soera,
liiku, linnunkielyeni,
mieti, maire mielyeni,
iloitse, syämmyeni!

Küll saad siis sa vaita olla,
vait saad olla, vait elada,
kui saad alla musta mulla,
liiva selge'e siseje,
valge laudade vahele,
kena kirstu keske'ele!

Saanet varsin vaiti olla,
vaiti olla, vait asua,
konsa muutat mullan alle,
hiekan hienaisen sis-ähän,
valkolautojen lomahan,
soman ruuhien suojasehen.

Nagu sellest näha, ei ole tõlkija sõna-sõnalt algupärast kinni püüdnud pidada, aga siiski sellele õige lähedale jäänud. Mõnes laulus on aga Eesti teksti võimalik olnud õige lähedalt jälgida, näit.

Mis sina sõnuta laulad,
hobuseta sõidad teeda,
varsuta küla vahela,
iäkuta küla tagana?

Mintähän sanoita laulat
tietä taivallat hevotta,
varsatta kylan väliä,
laukittasi laaksoloita.

Las mina sõnnulla laulan,
hobusella sõidan teeda,
varsulla küla vahela,
täkulla küla tagana.

Minu suusta kukub kulda,
alta hammaste hõbedat,
päältä keele killingida.

Toome veel ilusa rahvalaulu „Ma istun muremäella“ võrreldavaks näiteks mõemas keeles:

Muud istvad ilumäella,
ilulanda neil e'essa,
ilupilli neil peossa,
ilukarikad kä'essa,
ilukannid kaindelassa,
iluõied hõlma alla:
ma istun muremä'ella,
murelauda mul e'essa,
murepilli mul pe'ossa,

Lase ma sanoilla laulan,
tietä taivallan hevolla,
varsalla kylän väliä,
laukillani laaksoloita.

Kulta suustani soluvi,
alta hammasten hopea,
killinkiset kielettäni!

Muut istuu ilomäellä,
ilopöytänen e'essä,
pivossa ilopikarit,
ilokippaset käessä,
ilokannut kainalossa,
kukat hempu-helmuksissa.
Ma istun muremäellä,
murepöytänen e'essä,
pivossa murepikari,

murelaasid laua päällä,
murekarikas kä'essa,
murekannid kaindelassa,
mureõied hõlma alla.
Mullu jõin murekarika,

tänavu joon teise täie,
kolmat täita täidetakse,
neljat laasi lastanekse,
viiet vaati veetanekse,
kuuet toopi toodanekse.

murekippanen käessä,
murekannu kainalossa,
kukat huoli helmuksissa.

Join jo tuonoin murbe-
maljan,
tänä vuonna toisen juonen,
kolmatta jo täytetähän,
neljäs sarkka saatetahan,
viies kannu kannetahan,
kuueski kuletetahan.

Soome rahvalaulu tundjate hinnata jääb, kui hästi A. O. Väisänen meie rahvalaule hõimkeelde tõlkinud.

„Heimokanne“ on Soome „Kalevala Seltsi“ toimetusel ilmunud, sisaldab 100 rahvalaulu ja maksab 30 Soome marka. Raamatu välimus soliidne.

MÕNDASUGUST.

Filmitrikkide saladused.

Kino üllatab harilikku vaatajat peasjalikult oma „trikkidega“, s. o. hulljulgete, võimatute ja uskumatute võtetega. Harilik vaataja usub, et kinonäitlejad tõesti mitme sülla kõrguselt kukuvad ja hüppavad, et kinodraamas raudteerongid mägedest alla jooksevad, laevad põhja vajuvad jne. Kui nad aga pilgu filmivalmistamise saladusse saaksid heita, oleks nende petumus tõesti suur.

Üheks tähtsamaks abinõuks filmivalmistusel on n.

n. „trikklaud“. See on harilik laud, ainult äär on tal ümber. Selle laua peal võib juba imet teha. Kinoaparaat on enamasti otse laua kohal, aga mõnikord võetakse ka kõrvalt üles. Et merest pilti saada, selleks pannakse lauale kast veega. „Randadele“ on mäed, orud ja maastikupildid maalitud või savist tehtud. Vee peale pannakse laevukene, mida niiti pidi edasi veetakse. Ülevalt või kõrvalt võtab aparaat laevukese liikumise „üles“. Nii võib laua peal vee kasti laevaõnnetusi, merelahinguid, paraade jne. instseneerida, lavastada.

Kuidas raudteeõnnetust filmitakse.
Väike mängurong liikumas.

Mängurong on mäeservale jõudnud ja ähvardab langeda.

Agaga ka päike, kuu, tähed ja taevast filmitakse harilikult toas. Taeva asemel tõmmatakse must samestist vaip üle laua ja tähtede kuu või päikese asemele pannakse elektrilambikesed.

Sagedasti imestame kinos, kuidas julge kinonäitleja viienda korra karniisil kõnnib. Asi on aga lihtne. Karniis on maalitud ja toas. Näitleja kõnnib põrandal maalitud karniisi äärt mööda ja kõrvalt võtab aparaat tema üles. Ei vähemutki hädaohtu!

Raudteeõnnetusi lavastatakse harilikult mängurovikeste abil.

Võtame veel ühe näite: meie näeme, kuidas kinos sukk iseenesest valmis kudub. Kuidas see ime on filmitud? Väga lihtsalt: sukk harutatakse üles ja filmitakse selle juures. Kui nüüd see ülesvõtte teisipidi aparaadist läbi lasta, siis ongi meil suka enesekudumine silme ees.

Siin juures paar pilti filmimise saladustest.

Huvitavat angerjate elust.

Tänu Itaalia uurijatele B. Grass'ile ja Calandruccio'le kui ka kõige pealt Daani bioloogidele Petersen'ile ning Johannes Schmidt'ile on meil tänapäev selge pilt Euroopa angerjate kudemisrännakuist. Kõik meie jõgedes, järvedes ja tiikides elutsevad angerjad on veel täiskasvamata, suguvalmimata loomad, nii suured ja tugevad kui nad teinekord ka ei ole. Niipea kui nende kasvuperiood magedas vees lõpeb ning suguvalmimise aeg läheneb, ehivad nad endid iselaadi pulmarüüga: kollased angerjad muutuvad hõbehelkivaiks, saledama peaga olevusteks, ning need siis algavadki oma rännakut merre. Meil sünnib see soojemal aastaajal. Angerjate pulmareis läheb läbi merede (olenedes nende mageda-vee-asupaigast kas läbi Vahe-, Lääne- või Põhjameri) lõpmata kaugele õhtupoole, Atlandi ookeani — kuni Azorideni, pea poolele Ameerika tee. Seal ongi kõigi Euroopa angerjate, ka Vahemerest tulijate, suur kogumiskoht ning seal muutuvadki kõik need jõelanikud tõsisteks sügavuskaladeks. Kuni 1000 meetri sügavusse, kus nende kudemispaik ning kus vaid 7 kraadi Celsiuse järele sooja ja alaline pimedus valitseb, laskuvad nad. Silmad on neil sarnasele pimedusele vastavalt välja kujunenud. Juba viimaste mageda-veekuude jooksmisel hakkasid nad suurenema ning rännakul läbi merede kujunesid nad vastavalt sügavöö pimedusele.

Kuis aga kudemine sünnib, on ikkagi veel ainult angerjate saladus. Me teame vaid, et nende munadest, mis küll põhjamutta munetakse, omapärased tõugud, klaasselged, pajulehesarnased kalakesed, välja tulevad. keda juba a. 1856, kui *Leptocephalus brevisrostris* väga täpselt kirjeldatud, missugused aga alles Grassi ja Calandruccio poolt jõe-angerjate algkujudeks tunnustati. Värvita *leptocephalus*'te vanemad surevad varsti peale kudemisprotsessi, ükski ei tule magedasse verte tagasi. Oma pika ja kiire pulmareisil (kalade märkimistega on kindlaks tehtud, et mõned kuni 50 km. ühel päeval edasi ujuvad) ei söö nad raasugi ja jõuavad nii

oma lähtekohale juba nõrgana ning raiskavad veel oma viimase jõe pulmeks. Örn, kristallselge järelsugu agaga algab vanemate asemel pikka reisi kaugele pidumaale ning elab mitmeid muuteid sel teekonnal üle. Lame kuu kaob aegamööda ning muutub ussisarnaseks; ka nihkub oim, mis algul pajulehesarnase keha tagapool asus, enam ettepoole. Ümmarguselt kaks aastat peab mööduma, enne kui tõugud kudemispaigal niikaugele arenevad, et nad reisi võivad alata. Ning reis ise kestab pool aastat, nii et kui noored angerjad Euroopa vetesse ilmuvad ja jõgedeni jõuavad, ümmarguselt kolm ja pool aastat sest ajast, kus nende vanemad oma reisi algasid, möödunud on. Miljonitena tulevad nad ning tungivad jõgedesse, ei lase endid ei tugevast voo-

Ülemisel pildil kujutatud pajulehetaolisest tõugust tuleb angerjas välja.

Alumisel pildil jõeangerjad mitmes vanaduses.

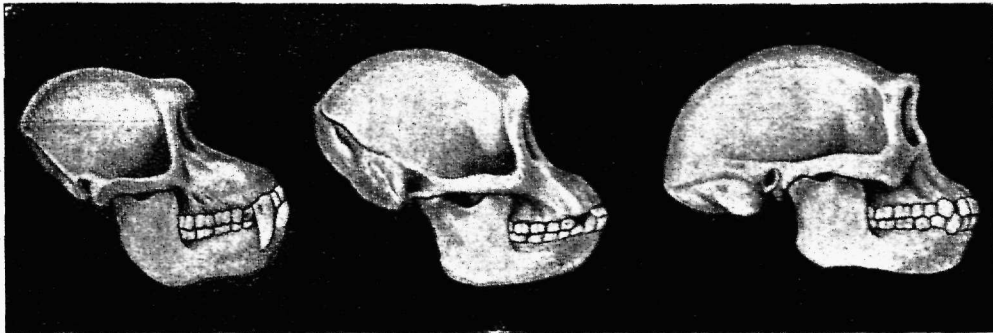
lust ega suurimast takistusest heidutada; ronivad tänu oma kleepuvale nahale isegi koskipidi imestusväärts osavusega üles, poevad läbi torustikkude ning rändavad isegi hädakorral üle kuiva maa, ning täidavad nii kõik kõrvalised jõekesed kuni vähemate ojakesteni. Vahepeal arenevad nad oma kasvus edasi. Umbes 6 sm. pikkuselt on „klaasangerjail“ vanade kogu ja värv ning seega on ka nende lapsepõlv möödas. Nad ei randa sestpeale enam karjadena, vaid enam ja enam üksikult ning elavad lõppude lõppeks kuis vanemad enne neid. Kuni nad merre tagasi rändavad, möödub veel kaunistigi pikk aeg. Neli ja pool kuni kaheksa ja pool aastat kestab magedas vees nende kasvuaeg, pulmade, selle elu eesmärgi, kuid ka lõpu ettevalmistamine. Oma mageda-vee-perioodil elab angerjas vaikist, valgetpelgavat elu jõgede ja järvede põhjamudas. Talve saadab ta kerges uinakus mööda.

Inimese pealuu arenemine.

Inimese pealuu arenemine, alates looma pealuu eelvormidest ja edasi minnes inimese põlvnemises on üks

luvitavamatest küsimustest uuemas inimeseteaduses. Õpetlaste üldise vaate järele tuleb inimese üldist esivanemat poolahvide hulgas otsida (joonis a). Poolahvi pealuu tunnusmärgid, mis teda inimese omast lahutavad, on järgmised: etteulatavad, suured lõualuud tugevasti etteulatavate purihammastega, tugevad kulmunukid, väike peajuuruum. Sellest ahvitõust on õpetlaste arvamise järele ahvid ja inimahvid arenenud. Inimene ja inimahvi on ühise onu, „väljasurnud eelahvi“ onupojad. Inimahvi saatuse määras see asjaolu, et ta metsadesse

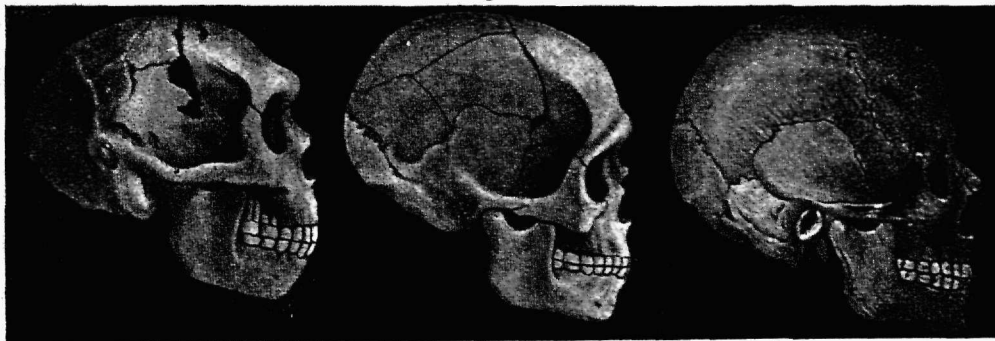
ja tema asemele tõusis ahvist arenenud Aurignac-inimese tõug, kes praegusele inimtüübile märksa lähem (joonis e). Ülemine osa pealuust on juba ettepoole nihkunud, otsaesine on kõrgem ja selle taga asuvad aju osad tugevasti arenenud. Kulmunukid on nõrgemad, silma- ja ninakoobas kitsamad, lõualuud vähemad, hambad tihedamad. Neandertali-ahvi ja Aurignac-inimese kaudu viib tee nüüdisaja kultuurinimese juure (joonis f), kelle pealuu paksus umbkaudselt poole suurem Neandertali-ahvi omast. Ots on järsk, kulmunukid on kadunud,

Joonis a.

Joonis b.

Joonis c.

Joonis d.

Joonis e.

Joonis f.

jäi ja kõik ronija tunnusmärgid säilis. Kui ronijad tarvivad nad oma käsi kinnihoidmiseks, järelikut ei võinud nad jalgilgi „käsitöolisteks“ saada, nagu inimesed. Tegutsemiseks tarvitasid nad lõugu ja hambaid. Lõugade ja hammaste tugev arenemine takistas otsa ja aju arenemist, mis küll märksa suurem ürgahvi omast, aga inimese omast kaugele maha jääb (joonis b).

1891. a. leiti Jaava saarel pealuu (joonis c), mis püstikäija inimahvi omaks arvatakse. Ta on inimahvi ja inimese pealuu vahepealne. Tema koht inimese põlvenemise sugupuus ei ole aga veel kindlaks tehtud. Eelajaloolise inimese pealuul (joonis d) on veel mitmed ahvi omadused: üldiselt on pealuu vähem kui praeguste metsinimestegi oma, silmadel tugevad, rasked kulmunukid, nina madal, lõug koonuks moonduv. Hambad olid aga inimhammastest sarnased. Selle ahvinimese ehk Neandertali ahvi tõug elas umbes 100.000 aastat tagasi

ninaluu selg on kõrgemale tõusnud, lõug tagasi tõmbunud.

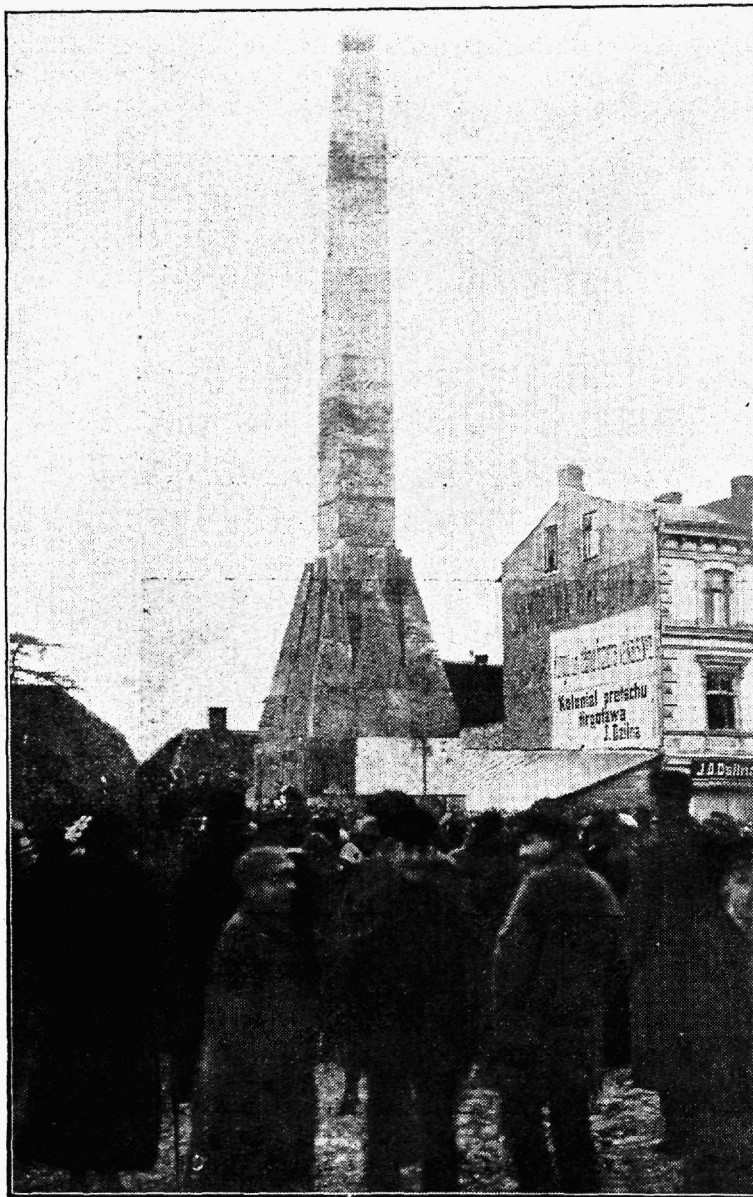
Oleks ütleliig julge senise pealuu arenemiskäigu põhjal tulevikuinimese, üliinimese pealuud konstrueerida katsuda. Arenemissihtjooned näivad aga kindlad olevat. Peaaju eelmine osa areneb vististi väga tugevaks, ots tungib ettepoole. Silmakoopad muutuvad kitsamaks. Ninaluu selg tõuseb kõrgemale, avaldades suurt tahte jõudu ja energiat. Lõug taandub ja hammaste arv väheneb oletatavasti 28 või 24 peale.

Nägemine ja maitsmine.

Kui me mõnd ilusat lille vaatleme, siis rõõmustame selle üle, et me teda näeme. Hoiame aga teda sulutud silmil või pimedas käes, siis jätab ta meid tihtipeale ükskõikseks, ehkki me teda võime ette kujutada ning ta laad ja värv meile täiesti teada. Et siin maitsmise juure

nägemine kuulub, leitakse enesestmõistetav olevat. Aga katsutagu kord ka pimedas süüa. Kui me ei tea, mis me sööme, siis ei maitse see meile kindlasti mitte ja ainult seepärast, et me seejuures peaaegu või sugugi mingit lõhna ei tunne, ehk küll kompamis- ja tempera-

Ka suitsetamine ei maitsevat pimedas nii kui valges ja nimelt seepärast, et siis suitsu ei haista. Läheb keegi näit. põleva (kui ta seda ise ei märka) sigariga pimedasse tuppa, siis on ta arvamisel, et see kustuma hakkab, ja tõmbab seda ikka tugevamini, ning kui siis valgeks tehakse, on ta üleni suitsupilves. Suitsetaja aga ei haistnud suitsu, sest et ta seda ei näinud. Juba Casanova laseb oma memuaarides üht stooilist Türgi filosoofi öelda: „Suitsetamise pealõbu seisab suitsu nägemises... See lõbu on nii eelistatuim, et sa kunagi üht pimedat suitsetamas ei näe. Katsuge õõajal ja valgusetas toas suitsetada — pilgu aja pärast,

Mälestussammas Võnnus Eesti ja Läti sõduritele,
kes sõjas Landesvehri vastu langesid. Mälestussammas avati 16 nov. s. a.

tuuritunded samuti üleelata, kui valgeski. Seda on juba Zola oma „Germinal’is“ käsitanud, kus Etienne pimedas koopas ei saa süüa. Kui väga maitsemis neel pimeduses nürineb, on sest näha, et ka kõige paremad veinid tundjad sulutud silmadega punast veini valgest vaevalt eraldavad.

J. Türn, Foto Vinnal.
tänavune Tallinna malemeister.

kui sa ta süüdanud oled, paned sa ta jälle ära.“ Sellega on ka seletatav hüpnootsi läbi kõiksugu maitse- ja haistmisärrituse suggereerida võida, sest silmale nähtav kogu puudub. Silmahaiged, kes varemalt „pimedusjärgud“ pidid läbi tegema, jäid seejuures ruttu uniseks — sest pimeduses jääb hingeline tegutsemine enam soiku. Juba saja aasta eest on Joh. Müller väljendanud seda lauses: „Pimedas ei olda kunagi eriti vaimurikas.“

Kes leidis Ameerika?

Hiljuti Göttenburis peetud amerikanistide kongressil äratas suurimat tähelepanu Kopenhaageni ülemraamatukoguhoidja dr. Sofus Larseni ettekanne, kes tõendab, et Põhja-Ameerika daanlase Scolus’i poolt a. 1476 või veldi varem üles leiti,

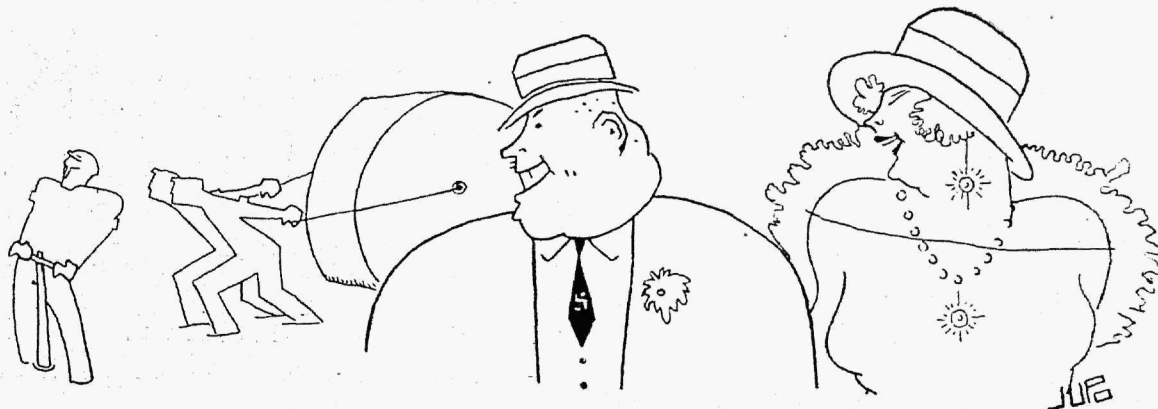
15. aastasajal olevat Portugali kuninga Alfonsi soovil Daani kuningas Kristjan I uurimisekspeditsiooni John Scolus'iga eesotsas Jäämerre saatnud. Sõit olevat õnnestunud. Nagu sellekohastest dokumentidest selgub, olevat Daani loots John Scolus a. 1476 (mis arvu aga kirjutamisveaks loetakse — õige aastaarv olevat andmete ja oletuste põhjal 1473 või 1472) n. n. Kitsa- või

Kolme-venna väina põhjapoolses osas viibinud (Norra-, Gröönimaad ja Islandi saart põhja poolt ümber purjetades) ning Labradorini ja „Estotimaani“ jõudnud. Täielikum kirjeldus reisi üle olevat aga kaotsi läinud. Dr. Larsen aga kavatseb selle üle lähemal ajal eriraamatu — Põhja-Ameerika ülesleidmine 20 a. enne Kolumbust — välja anda.

N A L I.

Õiglus.

(B. „Ulk“. Berlin).

„Kui õiglaselt kõik ilmas jagatud on: need inimesed rõõmustavad, et neil tööd on ja meie rõõmustame, et meil seda tarvis teha pole.“

Lapse suu. „Ema, kas riie on praegu väga kallis?“
„Miks sa seda arvad?“
„Paljud daamid kannavad käisteta kleitisiid.“

(Le Journal, Paris).

Naine (mehele, kes purjus peaga sisse astub): „Ma olen otse keeletu...“
Mees: „Ja jää ka keeletuks!“

Daam (näitab üht päevapilti, kus tema ema süles istub): „Niisugune olin mina 18 aasta eest.“

Herra: „Väga ilus! Aga kes see laps teie süles on?“

Arst: „Nüüd näita mulle keelt, pois.“
Villi: „Ei, seda ma ei tee! Eila näitasin ma kooli-õpetajale keelt ja mul läks väga halvasti.“

Õpetaja seletab koolis pikalt ja laialt, kuidas asjad soojuse läbi suurenevad ja pikemaks lähevad, külma tagajärjel aga vähenevad ja lühenevad. Viimaks paneb ta lastele ette selle kohta näiteid tuua:

Üks poistest toob näite: „Suvel on päevad pikad soojuse pärast, talvel lühikesed külma pärast.“

Esimene hulgas: „Kas sa nüüd selle raha eest leiba ostad?“

Teine hulgas: „Ei mõtlegi! Kes tööd ei tee, ei pea ka sööma. Ostan napsi.“

„Miks nii rõõmus olete?“
„Ma tulen hambaarsti juurest.“
„Annab see rõõmustamiseks põhjust.“
„Ta ei olnud kodus.“

„Teil on siin võõrastemajas ka vannituba?
„Seda küll mitte. Ja mis jaoks ka? Keegi ei ole siin üle kahe nädala.“

„Härra Lehmann on kraenööbi alla neelanud. Neli arsti on teda opereerinud, aga ikka ei saada nõõpi kätte.“

„Ta peab siis küll uue nõõbi ostma.“

„Ema, kas ma tohin voodis senikaua lageda kui ma-gama jään.“

„Aga mitte kauem!“

M A L E.

Toimetaja J. Türn.

Teated.

Turniir Tallinna esimängija peale pole küll veel lõpenud, kuna 6 mängu veel sooritamata, kuid on selgunud, et tänavuseks meistriks tuleb J. Türn, selle peale vaatamata, kas ta võidab või kaotab viimase sooritatava mängu. Üksikasjad selguvad järgnevast tabelist.

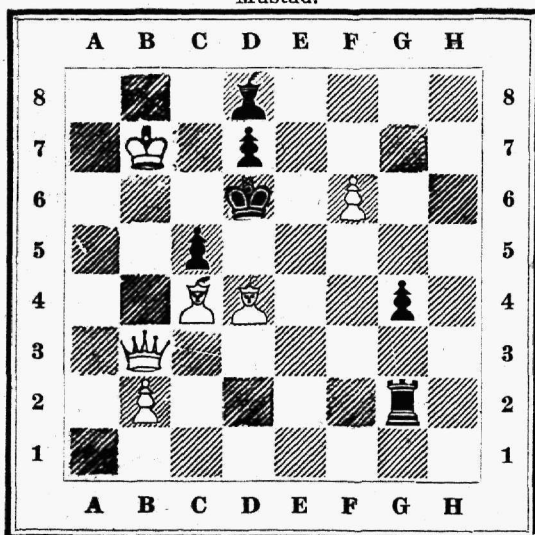
Türn	9	võitu,	0	kaotust,
Israel	8	"	2	"
Raudvere	7	"	2	"
Friedemann	6	"	3	"
Nedsvezki	4	"	4	"
Karukäpp	3	"	6	"
Kaegbein	3	"	7	"
Sepp	3	"	7	"
Vittlich	3	"	7	"
Sakovski	2	"	4	"
Kerup	1	"	7	"

Üleilmine maleliit, mille esimeheks on Hollandi maleliidu esimees, kutsub nüüd ringkirjalikult kõiki maleühendusi ilmas liitumisele enesega. Esimene üleilmlise maleliidu kongress tuleb kavatsuse järgi tuleval aastal kokku.

Ülesanne nr. 40.

A. Veismann, Kadilast.

Mustad.

Valged.

Valge: K b7, L b3, O e4 ja d4, E b2 ja f6 (6);
Must: K d6, V g2, O d8, E e5, d7 ja g4 (5).
Kadu 2 käiguga.

Toimetusele tulnud kirjandus.

Mait Metsanurk. Tohooja Anton. Teine trükk. Noor-Eesti kirjastus, Tartus, 1924. Hind 100 marka.

J. Oro. Jõuluvana kodu. Lastenäidend kahes vaatuses. Kooli näitelava nr. 1. Kirjastus „Pääsuke“. Tallinnas, 1924. Hind 15 marka.

Ühe vana „Tuuletallaja“ noorpõlve mälestused. I. Noor-Eesti kirjastus, Tartus, 1924. 174 lhk. Hind 200 mk.

Vastutav toimetaja Ed. Hubel.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

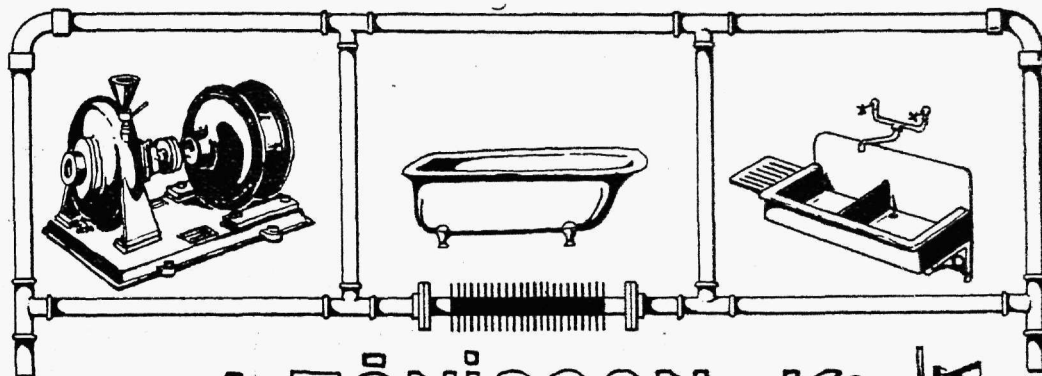

UUK.
Narwa mnt. 4.
odavam
prillideäri ja tööstus
TALLINNAS.

**Eestimaa
Kinnitus-A.-S.
„EKA“**
Tallinn, Pikk tän. 6
toimetab
elukinnitusi
kuldkroonides.
Suremine on iseene-
sest mõistetav, oma
elu kinnitamine
peaks samuti ise-
enesest mõistetav
olema.

Paul Michelson
Karvanaha-, kübara- ja
mütsikauplus
Väike Karja tän. 6, Tallinnas,
soovitab igatseltsi karva-
nahku, boasid, kraesid,
muhve ja karvamütse.
Hinnad odavad.

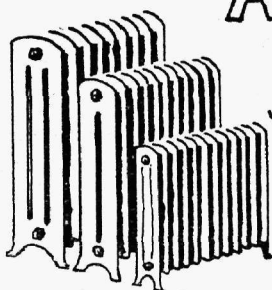

A. TÖNISSON & K^o

TALLINN

Rüüklitän 28/30 Kõnet. 4-60 ja

11-83.

Kölnivesi Viko

(Eau de Cologne)

*Ideaalsem naha, näo-
jume ja erkude värsken-
dus ja kosutus abinõu*

*Ainult eht meie
vabriku kaitse-
märgiga*

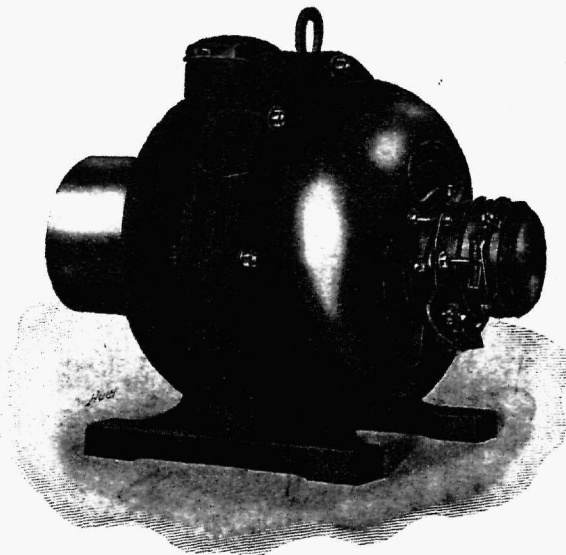

Eesti elektromehaaniline tehas „VOLTA“

Tallinn,
Soo tän. nr. 27.

Kõnetraat
9-57.

Uute mootorite,
dünamote ja ge-
neraatorite val-
mistamine ning
vanade remon-
teerimine.

Suur masinate
ladutagavara
ennesõjaaegse
headusega
elektermasina-
test 0,5 kuni 25
hobusejõudu.

:-: Vaskjuhed ja siinid igas põiklõikes. :-:

Võistlemata
headus

Võistlemata
headus

„KARU“

riidevärvid, tunnistatud ülemaa-
listel näitustel Eestis 1924. a.

Kaitsemärk

Tööstus ja pealadu:
S. Tartu m. nr. 30.
(Sissekäik Klaasingi tänava nurgalt).

I Riidevärvitööstus
Eestis.

Eestimaa Tööstuse ja Kaubanduse Pank

Peapank Tallinnas, Suur Karja tän. 7

Osakonnad: Haapsalus, Narvas, Pärnus, Petseris, Rakveres, Tartus, Valgas ja Viljandis

Äriseis 31. oktoobril 1924. a.

Aktiva		Passiva	
Kassa ja jooksvad arved pankades	16.645.037.35	Aktsiakapitaal	200.000.000.—
Laenud ja diskonteeritud vekslid	561.206.195.64	Tagavarakapitaalid	101.800.000.—
Garanteerimisoperatsioonide debitoorid	249.491.676.95	Mitmesugused eri-tagavarasummad	5.615.200.—
Väärtpaberid	65.428.784.—	Liikumata varanduse kustutuskapitaal	2.387.500.—
Väljamaa raha (pangatähed)	2.973.297.33	Hoiusummad	302.339.118.92
Korrespondendid:		Garanteerimisoperatsioonide kreditoorid	249.491.676.95
„Loro“	1.475.355.61	Korrespondendid:	
„Nostro“	<u>77.438.261.56</u>	„Loro“	5.053.334.96
Osakonnad	78.913.617.17	„Nostro“	<u>88.553.769.83</u>
Jooksvad kulud	52.642.001.11	Osakonnad	93.607.104.79
Liikumata varandus	22.619.794.42	Protsendid ja komisjon	54.157.081.11
Liikuv varandus	21.300.465.—	Väljamaksmata osakasu	50.921.589.57
Protesteeritud vekslid	9.153.078.38	Riigimaksud	1.884.237.50
Muud aktivad	476.569.—	Endiste aastate puhtakasu arve	442.055.61
	33.421.818.46	Muud passivad	13.364.282.90
			38.262.487.46
	<u>1.114.272.334.81</u>		<u>1.114.272.334.81</u>

EESTI PANK

Osakonnad kõigis maakonnalinnades

Arvete seis 31. oktoobril 1924. a.

Aktiiva		Passiiva	
Kassa:			
a) pangatähed	587.394.200,—	Põhikapitaal	250.000.000,—
b) riigikassatähed, vahetusraha ine.	501.418.923,50	Tagavarakapitaal	143.714.310,—
Väärtpaberid	1.088.813.123,50	Amortisatsioonkapitaal	2.666.787,50
Kulla arve väljamaal	88.890.469,—	Pangatähed	2.250.000.000,—
Välisvaluuta	538.456.475,—	Riigikassa	2.356.047.012,—
Laenuid välisvaluutas	78.917.641,—	Hoiusummad	1.494.109.024,50
Diskonteeritud vekslid	259.825.931,—	Väljamaa korrespondendid „Nostro“	215.667.085,—
Kontokorrentarved	1.551.993.743,50	Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	94.249.858,—
Akkredit. ja garantiide laenuid	3.087.102.772,—	Korrespondendid „Loro“	12.835.875,—
Väljamaa korrespondendid „Nostro“	734.840.687,50	Akkreditiivid ja garantiid	607.964.475,—
Korrespondendid välisvaluuta „Loro“	134.199.289,—	Osakonnad	239.540.878,50
Korrespondendid „Loro“	160.451.787,50	Mitmesugused arved	503.321.568,—
Osakonnad	1.017.246,50		
Mitmesugused arved	226.864.954,50		
	218.742.743,50		
	8.170.116.873,50		8.170.116.873,50
Väärtused depoo	748.598.117,—		
Inkasso dokumendid	370.704.831,—		

Juhatus.

Pank toimetab kõiki pangaoperatsioone kodu- ja väljamaal :-:- :-:-

Töökool ja õppekool. Kasvatus-teadus-
line teos. C. H. Niggol. Hind 50 mk.

Maria Montessori meetodi äraldused.
Kasvatuslik süsteem. C. H. Niggol. Hind
60 mk.

**Meie jõumajanduse sihtjooned tule-
vikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mk.

Tartu-Pihkva ja Narva veetee. Prof.
A. Kink. Hind 40 mk.

Lõhkeained. I osa. D. Buxhoevden. Hind
100 mk.

Parlament. Riigiteadus. H. V. Gerlach.
Tõlk. P. Grünfeldt. Hind 35 mk.

**Mida võiks igaiüks suguhalgustest
teada.** Dr. A. Rütman. Hind 75 mk.

Kuidas kunstlikult nooreks saada.
Looduslõulised uurimused. Prof. Steinach.
Hind 30 mk.

Täielik malemängu õpetus. A. Bur-
meister. Hind 135 mk.

Nahksuka jutud. I indiaanilugu. F. Coo-
per. Tõlkinud J. Sander. Hind 135 m.

Prints ja kerjus. Romaan. Mark Twain.
Tõlkinud A. Oras. Hind 130 mk.

Väikesed rõõmud ja mured. Muinas-
jutud. G. Galina. Tõlkinud E. Jõgi.
Hind 120 mk.

Frithjof. Norra rahvaeepos. Ümber jutus-
tanud P. Grünfeldt. Hind 75 mk.

Minu kodust. Lasteraamat. J. Lattik.
Hind 130 mk.

Lapsepõlve Kungla. Lood ja lallitused
lastele. K. E. Sõõt. R. Kiviti ilustused.
Hind 130 mk.

Kolm muinasjuttu lastele. Z. Topelius.
Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 m.

Jänes Vemmalsaare juhtumised. Anni
Svan. Soome keelest tõlkinud L. Luiga.
Hind 80 mk.

Jaunart Jauram. Lasteraamat. K. A.
Hindrey. Hind 70 mk.

Jaunart Jaurami jõngermannid. Laste-
raamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mk.

Jõngermannide jandid. Lasteraamat.
K. A. Hindrey. Hind 60 mk.

Vallatused ja riikad. Kuus lõbusat
lugu. Piltides kujutanud Wilhelm Busch.
Eestistanud Endor Tendor. Hind 160 m.

Kahupea Kaarel. Pildiraamat 3—6-a.
lastele. Dr. H. Hoffmann. Eestistanud
Endor Tendor. Hind 140 mk.

Omal jõul edasi. Karakteri kasvatusline
lugemine. Gzyk, Paul. v. Tõlkinud G.
E. Luiga. Teine trükk. Hind 150 mk.

Taeva-Kääbus. Muinasjutt-broshüür. J. Oro.
Ilustanud Gori. Hind 30 mk.

Saadaval pealadus

T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses

Jaani t. nr. 6. Krediit-Panga majas,
ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes

ning paremates raamatukauplustes.

Piltidega ilustatud ajakiri

„AGU“

**ilmub oktoobri keskpaigast edasi
kahe nädala tagant kord.**

Meile on mitmelt poolt juba mõni aeg sooviavaldusi tulnud, et ajakiri „Agu“ harvemini ilmuma hakkaks, sest iga nädal 40 marka ehk kuu peale tellimiseks 150 marka välja anda minevat raskeks.

Raske majandusline kriis on meie rahva ostujõudu nõnda halvanud, et kirjanduse ostmise ja lugemise seisma ühvardab jääda. Raamatute ja ajakirjade muretsemiseks jääb kehvemal ja vaemliste huvidega haritlastekihil kalli aja tõttu liig vähe raha.

Seda tähele pannes oleme otsustanud ajakirja „Agu“ selle läbi lugejalle kättesaadavamaks teha, et teda

**iga kahe nädala tagant korra
välja andma hakkame.**

Harvemini ilmudes on „Ao“ toimetusel võimalik paremat ja huvitavamat lugemismaterjali valida kui seni. Loodame selle läbi seniseid poolehoidjaid täielikumalt rahuldada ja uusi võita.

Praegu „Aos“ ilmuvatest kirjatöödest väärib erakordset tähelepanu Vene revolutsionääri B. Savinkovi (Ropshini) jutustus „Must hobune“ ja maateadusline kirjeldus „Hispaania“.

Romaanid on „Aos“ alati hästi valitud ja põnevad; näiteks praegu ilmuv „Miljonidollariline teemant“.

Novellid ja jutud tähtsamatelt kirjanikeilt.

Teaduslikud kirjatükid „Aos“ on rahvalikult kirjutatud ja harilikult piltidega varustatud.

Nali — parematest väljamaa ajakirjast valitud, niisama ka nalja- ja pilkepildid.

Mõndasugust anname edaspidi enam ja mitmekesisemat, sinna alla kõiki huvitavaid leidusi ja sündmusi teaduse ja kultuuri aladelt koondades.

Male osakond on täielikum kui üheski teises Eesti ajalehes või ajakirjas, sest „Agu“ on Eesti malemängijate häälekandja.

Pildid päevasündmustest ja päevakangelastest.

Tellimise hind:

1. novembrist aasta lõpuni (4 numbrit) 160 marka.

Üksiku numbrit hind 40 marka.

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postikontorite kaudu.

Kirjade aadress: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.